

La figura cabdal de la diada de diumenge: la dona.

DESPRES DE DIUMENGE

Altres cop a la feina de cada dia

La República no ha trobat el seu camí. En comptes de produir partits republicans que la governessin en un sentit democràtic, s'entesta a realitzar-se dins el temps per salts violents d'un extrem a l'altre. D'un esquerrisme encara poc cuit, ha oscil·lat cap a un dretisme negre. Amb una marxa com aquesta, cap situació no pot aprofitar res de l'obra de l'anterior. L'actual Parlament, si és conseqüent amb ell mateix, no té més remei que destruir tota l'obra de l'anterior. Això, i l'absència forçada d'obra construc-

xeria foragités la intel·ligència; calia obligar els homes a esmerçar-se a donar un rendiment positiu i no matar les hores en xafarderies i travetes palatines. Era imprescindible llegir-se l'Estatut i constituir el país amb l'ajuda dels homes de bona voluntat. No podia ésser això de fiar-ho tot a l'emoció, que, si hom n'abusa, és el coixí de la peresa; i en la improvisació que, impacient, crida sovint la violència estúpida perquè la tregui d'un mal pas. Calia, en un mot, servir Catalunya. I tot això no s'ha fet.

presa per a molts, no per a nosaltres —, és la desinflada del moviment rabassaire, que amb prou feines ha salvat al partit d'Esquerra d'una derrota a la circumscripció de Barcelona, i no l'ha salvada gens a la circumscripció tarragonina.

Els que se'n sorprenen, començant pel mateix partit d'Esquerra, no tenen present que fa dos anys que no han solucionat el problema que ells mateixos enverinaren. Car no és cap solució autoritzar els pagesos a vulnerar la llei. Posats en una situació provisional i precària, no poden fer més que vendre's a corre-cuita les collites, cosa que dona com a resultat la baixa dels preus. Perquè, quin pagès, per exemple, construirà cellers i cups, en comptes dels de l'amo, on havia participat abans? Quin altre farà obres necessàries? Si no té prou diners, haurà de raure en mans de la usura, etc. Tot per culpa de la inestabilitat. El partit d'Esquerra podia, en un moment, fer la revolució al camp i no l'ha feta. La raó és molt simple. Perquè és un partit baladrer, però no pas revolucionari. En l'aspecte rabassaire és tan buit de contingut real com en tots els altres.

I bé. Catalunya no pot ésser tot això. Catalunya encara no s'ha retrobat ella mateixa. Però existeix; desorganitzada, caòtica; i ensem, viva i plena d'illusió. Hi és tot; només falta que la multiplicat en sàpiga reduir a unitat. No hi ha la idea patriòtica prou clara.

Quan un català vol servir Catalunya, no més s'imagina quines paraules trobarà que siguin més estridents per a simbolitzar aquest propòsit, i de passada, fer quedar malament els altres catalanistes. Rarament se li acut que ha de fugir d'aquest patriotisme de «sepulcre del Cid» traduït al català. No n'hi ha gaires que s'hagin adonat que el veritable patriotisme comença per l'elevació del to moral d'un mateix i que una nació no es pasta solament a les urnes i els dies d'eleccions, i que és una pobra consciència la del ciutadà que se la forma exclusivament en reunions mitinesques. Fins que cada català no tingui una «vida interior» catalana i no sàpiga discernir entre el fet i el crit, no reeixirem del tot a ésser un poble lliure.

A la pàg. 2: Sota les llums del gran Xang-hai, per Ramon Pei.

A la pàg. 3: El marxisme i la joventut, per Fermi Vergés.

A la pàg. 6: Una injecció de confiança als escriptors, per Carles Soldevila.

Una sorpresa d'aquestes eleccions — sor-

La cua de dimarts al carrer de Casp

tiva, per falta de temps i d'energies, esmerçades únicament a desfer, donarà com a conseqüència un malestar, i per tant un altre bot sentimental del poble a una esquerra ben primària i negativa. L'home que el 12 d'abril votà les extremes esquerreres, i, ell mateix, aquest 19 de novembre, els amics i continuadors de Primo de Rivera, d'ací dos anys, fatalment, tornarà a donar el seu sufragi a qualsevol demagog.

De moment, pot ésser molt bé que la classe neutra, fatigada d'aquests desplaçaments tan rabiosos, es senti desorientada i decideixi abandonar els seus drets ciutadans a les mans de qualsevol dictador, amb la particularitat que, a Espanya, el feixisme, com tots els moviments polítics que perden graduació envers els de la resta d'Europa, seria un feixisme lilliputenc, un migrat militarisme burocràtic.

A Catalunya, el president Macià pot aprendre una cosa: que la popularitat no eximeix de tenir algun respecte al poble. La força sentimental que hi havia congriat en un moment donat, no sabé convertir-la en motor d'un partit de govern. Calia imposar-se a les concupiscències dels grups; calia impedir que, sota color d'heroisme, la pin-

"LOS MISTERIOS DE BARCELONA"

Novel·lotia del temps de la picor

MIRADOR INDISCRET

La falsa electora es lleva de matí

El bon elector es lleva de matí? Més de matí es lleva la falsa electora. Pregunteu-ho a aqueixa bona dona del carrer de Casanova, que a les vuit es trobava fent cua a la porta del col·legi, per por que li prenguessin el vot.

Ocupava a la cua el cinquè lloc. Tenia davant seu una altra dona i tres homes.

Doncs bé; en presentar-se davant la mesa, es trobà que havien votat ja per ella. En les eleccions vinents anirà a fer cua en sortir de missa de sis. Vol ésser la primera.

Adéu, gallines!

Les monges del convent de la Presentació, d'Arenys de Mar, anaren a votar en corporació. No restà ningú al convent. Només les gallines.

Es a dir, les gallines tampoc. Les gallines, durant l'absència de les monges, hi hagué algú que se les va endur. I no per fer-les votar.

Les monges tingueren un disgust.

Però es conformaren aviat.

—Germanes — digué la Reverenda mare —, val més que ens hagin robat les gallines que el vot. La religió abans que el caldo.

Els enemics

Els dos candidats de la U. S. de C. que es veien l'elecció més assegurada, eren, potser, els de la ciutat de Barcelona.

Tots dos han anat a l'aigua.

Un d'ells, En Folch i Capdevila, ho comentava el dimarts amb amargor.

—Veieu — deia — el que n'hem tret d'anar amb l'Esquerra? No ens f... pas més. Quan hi torni a haver eleccions, els socialistes anirem sols!

Aquesta amenaça (?) del senyor Folch i Capdevila ens recorda la d'un antic periodista anomenat Pons Vinent que estava de redactor al *Diario Mercantil*.

Una vegada no fou convidat a la inauguració de no recordem quin establiment, i l'home ho comentava indignat.

—Se'n recordaran, se'n recordaran! — cridava.

—Què penseu fer, Pons?

—Què penso fer? No parlar de la inauguració al diari.

Servicial i de la Lliga

A la porta d'un col·legi, un elector novell mira i remira les llistes. Va amb la cèdula als dits.

El contempla un apoderat. Ens han assegurat que era un apoderat de la Lliga.

—Què cerqueu?

—Miro si sóc a les llistes.

—Porteu, porteu...

L'apoderat li agafa la cèdula i consulta les llistes. Aquell home hi és. Però...

—No us hi trobo pas... — li diu —. Espereu-vos ací i veureu si a dins en trec l'entrellat.

L'apoderat entre al col·legi i, amb la cèdula de l'elector novell, fa votar un amic.

Surt.

—Teniu. Sí que hi sou. Poseu-vos a la cua.

Mai falla

La maniobra del senyor Cambó per a assegurar el quòrum estigué a punt de fracassar.

No fracassà gràcies al cos, tres mil vegades honorable, dels presidents i adjunts i dels interventors.

Pel que es refereix als altres electors als qual fou confiada la missió de votar En Companys en lloc d'En Vendrell, podríem esmentar un grapat de casos demostratius que la tramesa de candidatures arranjades es feia molt de bòlid.

En va rebre una, per exemple, el senyor Nicolau d'Oliver. Anava, però, adreçada al seu pare, el qual és mort des de fa vint-i-tres anys. Oh, el fixer de la Lliga! El que hi ha és que el senyor Nicolau d'Oliver té encara la subscripció de *La Veu* a nom del seu pare.

Va rebre també una d'aquestes candidatures un redactor de *L'Opinió*.

I una altra un candidat radical.

L'alegria de la República

El Liberal, el dilluns a la nit, escrivia: *Hoy es un día de júbilo para la República*.

Vàrem restar astorats!

Després vàrem comprendre el júbilo en llegir més avall:

El senyor Pérez de Rozas, diputado

La República, pel que es veu, és el senyor Pérez de Rozas.

Pel Bloc, pel Bloc

—Per qui haig de votar?—va preguntar una senyora de sa casa al seu confessor.

—Pel Bloc de Dreta, filla meua, pel Bloc.

La senyora de sa casa anà, doncs, a votar pel Bloc, en una secció de Sarrià.

En arribar al col·legi, va preguntar: —Quina és la candidatura d'això del Bloc?

—Aquesta, senyora.

Li mostraren les candidatures del Bloc Obrer i Camperol.

La senyora de sa casa, molt cofoia, agafà una candidatura i es posà a fer cua.

Darrera seu hi tenia un capellà.

—Amb aquesta candidatura ho ensorrarem tot, veritat? — féu al sacerdot.

El sacerdot se la va mirar tot estranyat i a optar per no respondre.

L'Esquerra i la Lliga, d'acord

Dimarts, a un dels col·legis electorals del carrer de Casp, en ocasió de les eleccions parcials que els escamots feren famoses.

Una xicota molt bonica vota pels comunistes.

—No havíem de deixar-la entrar! — comentà un interventor de les dretes.

En Solé de Sojo, candidat triomfant, observà:

—Jo crec que no l'havíem de deixar sortir.

El senyor Vachier:

—M'hi adhereixo en nom de l'Esquerra.

Molt galants, molt galants!

Una processó electoral

Això va succeir a Sarrià, el diumenge.

A la cua d'un col·legi electoral, gairebé tot eren dones. Entre elles, la superiora i les hermanes d'un convent.

La cosa anava per llarg, i la superiora, per no perdre el temps, es tragué un rosari i començà a resar en veu alta.

Les hermanes seguiren.

Després, les altres dones de la cua.

La cua ja no era la cua. Era una processó.

Proposem que una altra vegada es vagi a votar amb ciri.

Sortint del col·legi

Des ciutadans es miren les fotografies

J'El Dia Gráfico del dimarts.

Deturen els ulls damunt una foto del senyor Piquipon, i un dels ciutadans llegeix:

El señor Pich al salir del colegio...

L'altre salta:

—Es inaudit!

"El" prenen per "altra"

En una d'aquelles llargues cues electorals, una dona del poble, que havia travat conversa amb una xicota que la seguia en la cua, va deixar-se anar a la confidència política:

—Servidora, sap — li digué —, voto l'Esquerra, però com que crec que les dones el que han de fer és quedar-se a casa a fregar, i no anar a fer discursos, he esborrat l'Aurora Bertrán i la Maria Rubió.

No fou sola, però, aquesta dona que votava en una secció dels barris del Clínic, a canviar el sexe del Rubió i l'uduri.

El propi president de mesa de la secció 42 del districte VIII també hi caigué. Es clar que es tractava d'un home que a l'hora de l'escrutini encara havia de fer les actes de constitució de la mesa i, davant de la pila de documents a omplir, es trobava com aquells atonats a arreglar despertadors, que a l'hora de muntar-los es troben sempre que els sobren peces.

Menes d'interventors

En alguns col·legis es donaven per morts electors que eren ben vius, sense ésser vius.

En altres passaven altres coses. El redactor de *La Vanguardia* Martínez Tomàs, quan anà a votar es trobà que, en comptes d'Antoni, a les llistes deia Antoni.

—Vostè és Antònia Martínez Tomàs?

—No, senyor; Antoni. Les llistes estan equivocades.

—Bé... bé... Ja ho diu vostè. I que no podria ésser una seva germana?

—I miri — afegí amantant un interventor —. La professió també està en femení. Hi diu «periodista».

Electories

Els dirigents del B. O. C., en la seva pruitja de guanyar les eleccions encara que fos saltant per damunt de tots els principis ètics i ortodoxos del comunisme, després d'haver-se aliat amb una fracció de les més tèrboles del socialisme espanyol, conceberen la idea de fer encapçalar llur candidatura — en aquestes hores fracassada, com se sap — amb el nom de Largo Caballero.

Però Manuel Prieto, el *cabecilla* de la insurrecció de Figols arran de la qual passà una temporada a Bata, el qual figurava a la candidatura socialista-comunista, s'hi oposà amb aquest argument de lògica incontrovertible:

—Seria indecent que figuraran en un mis-

mo plato el deportador y el deportado.

Els dirigents del B. O. C. acotaren la testa i s'enrogiren de galtes.

Té bons advocats

Les entitats interessades en qüestions del port de Barcelona, han protestat repetidament contra l'impost de l'1 per cent que pesa sobre totes les mercaderies entrades pel nostre port.

Aquest arbitri que el col·loca en situació de desavantatge respecte als altres ports de la península, és percebut íntegrament per la Junta d'Urbanització, la qual ha tingut per representants seus als tres càrrecs del Comitè d'Hisenda, els senyors Santaló, Bausili i el representant de la Cambra de Comerç.

Davant la proximitat de les eleccions, el senyor Bausili, de la Lliga, va fer, en la darrera sessió de l'Ajuntament, una mica de miting i atacà l'impost i la Junta que l'havia tingut per secretari durant llarg temps.

Per no ésser menys, i també lliurat de ple a la campanya electoral, el senyor Santaló, conseller de Finances de la Generalitat i president del Comitè d'Hisenda de la Junta, gairebé assegurà als periodistes que l'arbitri seria suprimit.

Quan un repòrter va preguntar al pedagog gironí, posat ara a financer, amb quin ingrés seria substituït el que representa l'arbitri de la Duana, el senyor Santaló va respondre reaccionant contra una lleu sorpresa:

EL PARÍS D'ORIENT (*)

Sota les llums del gran Xang-hai

—Veurem!

Perquè el cert és que la Junta ha manllevat al Banc d'Espanya quantitats importants que ha invertit en la construcció de casernes i realitzant obres al Port, quantitats que, naturalment, el conseller de Finances i el calculista Bausili són els primers de reconèixer que han de pagar-se.

Arborats de febre electoral, es veu que s'oblidaren d'un dels seus nombrosos càrrecs.

De la vaga mercantil

No volem ésser derrotistes, ni molestar la soferta classe mercantil que el dilluns de la setmana passada es declarà en vaga. Però, cal dir-ho, l'esperit de solidaritat i d'empenta lluitadora no ha estat pas l'exponent del moviment alludit.

Heus ací tres constatacions que ho proven: Quan el ram de l'alimentació es sumà a la vaga, foren molts els vaguistes del major i del detall que es reintegraren al treball.

Quan, després del laude acordat que semisolucionà només la qüestió del major, els compresos dins aquest ram es desentengueren gairebé totalment dels seus companys preterits.

I quan, finalment, a l'assemblea del Palau de la Metallúrgia, hom preguntà si els del major estaven conformes amb la solució donada, els del detall i els de l'alimentació aplaudiren frenèticament fins a ofegar les protestes dels interrogats directament.

Les castanyes del foc

Com se sap, la dependència mercantil féu vaga per tal d'obtenir unes millores econòmiques. La vaga començà dilluns de la setmana passada, però el dimarts una gran part dels vaguistes ja s'havia reintegrat al treball...

Les coses així, es pressionà la dependència de Banca i Borsa per tal que es solidaritzés amb el moviment tot sumant-se al cens de vaguistes.

La vaga quedà solucionada el divendres. Si no s'hagués produït aquest fet benaurat, hauríem assistit al cas paradoxal que el divendres s'haurien trobat només en vaga, no els pròpiament mercantils, sinó el personal solidaritzat amb ells pertanyent a una branca que no demanava cap reivindicació...

Un poderós motiu

El primer dia de la vaga mercantil fou de molta agitació en el Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria. Hom formava grups per tal que anessin a invitar els qui encara no vagaven, per tal de convèncer benivoludament o contundentment els qui es resistissin...

Quant a les dependents, puix que no hauria estat cavalier de coaccionar-les a garrotades, fou organitzat un grup anomenat «brigada de la roba interior», el qual tenia per objecte despulgar totes aquelles mecàniques i caixeres que no anessin a la vaga.

Aquest grup, que obtingué un èxit d'inscripció, fou per paradoxa el que menys actuà. Un jove component de la «brigada» ho explicava així:

—Es que les esquirolles totes eren lletges...

El escamots són la pega

A propòsit d'aquell llibre *Catalunya, poble dissortat*, se sap que els autors trigaren uns vuit mesos, després de tenir-lo escrit, a donar-lo a l'estampa. Almenys, al final consta la data: 1.º de maig de 1933.

Tant? El fet és que quan un dels seus dos autors es llevava de mal humor, cridava l'altre autor i li exposava la conveniència d'editar-lo tot seguit. L'endemà, el mateix autor llevant-se rialler, cursava les ordres perquè s'aturés la impressió. I així, alternativament, donant ordres i contraordres, s'escolaren els vuit mesos.

Finalment, a causa d'un mot proferit en un miting organitzat per les Joventuts d'Escat Català, fou donada l'ordre d'impressió definitiva.

Ves per on els escamots han estat causa, com sempre, d'un altre motiu d'escàndol contra els dirigents de l'Esquerra Republicana!

Entrem al cafè de Mac Evans, a Xang-Hai. Tres taules i un taulell de quatre pams quadrats. De què viu Mc Evans? No intencem saber-ho.

El meu company és un home extraordinari. Coneix els jesuïtes de Zi-ka-wei, salutava la policia de la Concessió Francesa i és amic de totes les dones del Tip-Top i del Frisco. Capità retirat de l'exèrcit francès, ha servit a la Legió Estrangera, al Marroc, i actualment es dedica a vendre manufactures.

Mc Evans ens dona un cafè que sembla una metzina.

—Hi ha molts cabarets, a Xang-Hai?—li pregunto.

Mc Evans em respon:

—Uns cent setanta-cinc, la majoria dels quals són propietat o dirigits per americans i xinesos.

Chevalier de Buisson afegeix:

—Xang-Hai és el París de l'Orient. La vida de nit de Xang-Hai és famosa a tot el món.

Mc Evans és poc comunicatiu i ens n'anem a fer una cervesa en un bar del mateix carrer, conegut pel Montmartre de Xang-Hai.

Són les nou, l'hora dels mariners. Els americans ja estan borratxos. Prenen els rixka, fan pujar-hi els *coolies-pousse* i els passen per l'Avinguda d'Eduard VII.

Entrem al bar. Llegim: «Ailleurs on bouffe, mai ici on mange.»

Hi ha dos mariners marselesos que sopen. El propietari els contempla, satisfet. Diu:

—Els mariners francesos despenen el sou en coses sòlides, pas com els americans.

Llegim en un altre cartell: «Les clients civils ou militaires qui n'ont pas réglé leur compte du mois dernier, peuvent se mettre la ceinture pour avoir un nouveau crédit. Inutile d'insister. J'ai les pieds nickelés. Signé, le gouverneur de la Banque de Francis, Abraham Isaac Jacob Lévy.»

Els mariners ens parlen entusiasmat de les dones de Xang-Hai.

—Són manyagues les xineses. Semblen unes gatetes mansoies. Us dono totes les russes per una pequesina!

—Jo n'he conegut que treuen les urpes. No va parar de «gueuler» la mitja hora! M'ho devia dir tot.

Entra un *sailor* escocès, amb un gran vol de faldilles.

—Ei, tu!—li diu un—. Ja has visitat les cantoneses?

Respon:

—Prefereixo les teves camarades. O les tonkineses.

Chevalier de Buisson em diu:

—Els mariners fugen de les russes. Prefereixen les franceses, de les dones blanques.

Ens acomiadem de la Banca de Francis.

Sopem, amb M. Henri Guénod i M. Chevalier de Buisson, en el *high spot* de l'Hotel. La pista és plena. Colonials i xinesos europeitzats ballen amb *navy girls*—esposes d'oficials de l'armada americana—i amb xineses, respectivament. Una russa balla amb un xinès esprimatxat que sembla tòxicoman.

El vestit actual de les xineses és refinat. Llarg fins als peus i obert dels costats, permet a aquestes noies de les millors famílies de Xang-Hai d'ensenyar les cames fins als brodats i a les puntes dels pantalons.

—Unes cames perfectes—comenta Chevalier de Buisson—. Ensenyen allò que tenen més bonic.

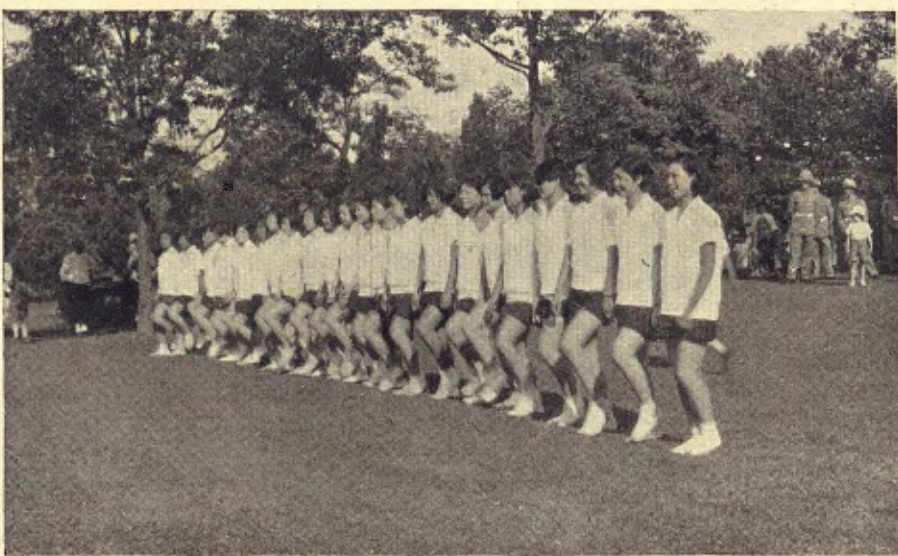
Les xineses ballen silencioses, amb devoció. Les *navy girls* ho animen amb rialles grasses i paraules de carreter.

Margaret, una *navy girl* més alta i forta que Carnera, s'invita a la nostra taula. Han començat les atraccions, a càrrec de russos blancs, amb noms americans o argentins. La nostra invitada ens comença a dir mal de les dones russes de Xang-Hai.

Cada dia arriben dones a Xang-hai

—Són fredes i orgulloses—ens diu—com si fossin unes multimilionàries. Corren darrera dels dòlars a cent per hora. Creieu, vosaltres, que aquesta que balla aquest vals prové del Teatre Imperial de Moscou? Deu ha

Les petites xineses fan cultura física

vor après de ballar en qualsevol acadèmia de l'Avenue Joffre.

—Ve de Moscou—diu M. Henri Guénod—. Fa deu anys que és a Xang-Hai i aspira arribar a París.

Margaret i de Buisson se'n van a ballar. M. Guénod em diu:

—Es segur que aquesta dona no podrà veure mai París. Té cinquanta anys i els contractes d'artistes russos a Xang-Hai no donen ni per menjar! Quan són a la Sibèria aspiren arribar a Harbin; a Harbin aspiren arribar a Xang-Hai; i si poden arribar a Xang-Hai, tota llur illusió és arribar a París.

Margaret segueix la seva diatriba:

—Heu vist la que balla amb aquell xinès sec com un pal? Jo l'havia vista al Del Monte, on feia un número de tango amb un argentí. Es veu que aquest xinès l'ha retirada. Totes cerquen el mateix. Tiren per terra el prestigi de la dona blanca.

A mitja nit deixem el *high spot* de l'Hotel Plaza ple de parelles xineses. Els occidentals el van abandonant. Hom preveu un fracàs. Passarà com en el dancing de la planta baixa? Va ésser inaugurat amb un gros èxit. Els colonials l'omplien cada nit. Després van anar-hi els xinesos i al cap de pocs dies els blancs van abandonar-lo... i els xinesos també. Els uns volen alternar i als altres no els agrada.

Som al Del Monte, en els afores de la ciutat, sota la jurisdicció xinesa. Del Monte havia estat un dels centres d'expansió d'opi més considerables de Xang-Hai. Pels voltants del cabaret hi ha dos-cents automòbils particulars, alguns blindats, cristalls i tot, per defensar-se dels segrestadors. Una cinquantena de russos blancs fan tertúlia, enmig dels automòbils. Alguns porten un fusell a l'espatlla, tots dues pistoles.

M. Henri Guénod ens explica:

—Són els guardes de coses dels xinesos milionaris. No hi ha cap xinès ric que no en tingui dos o quatre a les seves ordres. No es fien dels guardes xinesos; solen passar-se als bandits.

Entrem. Allí hi ha les dones més boniques del món, i algunes de les fortunes més considerables de Xang-Hai. Cent russes i una vintena de colonials anglesos i americans. Pocs xinesos. Els músics, russos també, toquen un ball darrera de l'altre.

Invitem tres russes.

—Veni d'Europa?—pregunta una.

—Sou turistes?—demana l'altra.

—Americans?—fa la tercera.

—Digueu que sí—em diu de Buisson—. Seran més amables. Els turistes els deixen molts diners.

Aquestes tres dones conversen a distància, sense efusió. Amb la mirada us prometen moltes coses, però no us en donen cap.

Comentem la notícia del dia entre la colònia russa.

Es tracta d'una filla que processa el seu pare pels motius següents: Fa tres anys que el pare fou acomiadat del ferrocarril de l'Est xinès. Van esgotar-se els estalvis. Un dia el pare va dir a la filla: «The trobat una bona posició a Xang-Hai.»

Quan la noia va arribar a Xang-Hai va trobar que aquesta bona posició era en un cabaret, el propietari del qual havia donat mil dòlars al pare.

La noia va aconseguir amb el seu treball en el cabaret de tornar aquesta quantitat al propietari i actualment persegueix el seu pare per vuit-cents dòlars de deute. No n'hi demana mil perquè considera que el seu pare en va despendre uns dos-cents en roba per ella, i el viatge a Xang-Hai.

Aquesta nova ha estat publicada per tots els diaris de Xang-Hai i les nostres russes n'estan indignades.

—Aquestes coses no s'haurien de publicar—diu l'una—. Massa que es parla de la dona russa de Xang-Hai!

—Com si no hi hagués franceses, americanes o angleses—afegeix l'altra—. La *dancing girl* és una noia tan honorable com la mecanògrafa. El sou és millor.

I ens van explicant, entre cocktail i whisky:

—Es poden arribar a guanyar, ballant ballant, tres-cents dòlars mexicans cada mes. Més el tant per cent de les begudes fetes consumir. En un taller o en una oficina en podríem arribar a guanyar cent. Hi ha mesos, però, que encara no en guanyem cinquanta.

La més silenciosa em diu:

—Ja ho sabeu, amic meu, a dòlar cada tres balls, a la vostra disposició...

Ballen lentament. Escolto:

—Són pesades aquestes nits de cabaret! El sou no és suficient, som massa. Si els turistes ens fan una oferta considerable...

Hi ha cent setanta-cinc cabarets a Xang-Hai. Del tipus de Del Monte n'hi quatre o cinc; Piccadilly, Canidrom, Embassy... Els colonials els freqüenten, adhuc acompanyats de la muller. Després vénen els cabarets de

I am a gay cavalero coming from Rio Janerio...

Es ple de mariners americans, anglesos, italians. Hi ha quaranta dones russes. De Buisson està content de no trobar-hi cap francesa.

—Són en d'altres llocs—li diem.

—Totes hi van a parar, un dia o altre—diu.

Aquí la conversa ja no és a distància. Els mariners no la toleren. La dona russa va perdent aquell to de dignitat que hem remarcat en els cabarets de primera i de segona categoria.

Entra Margaret, acompanyada d'un suboficial, i ens saluda amb una gran efusió. L'ambient és carregadíssim d'olors de totes menes de tabacs i de begudes de tots colors. L'orquestra toca amb un aire cansat els mateixos temes que hem sentit en els altres cabarets.

Els mariners americans ballen d'una manera desesperada, sobretot el blues. Els anglesos, borratxos i tot, es mouen amb un deix de distinció. Els italians amb aire de gigolós.

A la porta vigila una patrulla de policia francesa i, de tant en tant, treuen el cap els guardes marins. La patrona els diu quatre paraules a cau d'orella i policia i patrulles desapareixen immediatament.

La patrona ve cap a nosaltres. De Buisson diu, alçant-se:

—Anem, abans no ens ofereixi tres dones.

Al Bund les veiem en rixka, aquestes pobres dones, amunt i avall, somrient als viants, occidentals o orientals, blancs o grocs, que s'hi passen.

M. Guénod ens explica:

—Hi ha solament una petita minoria de dones russes que tenen, a Xina, un mínim per viure. Les altres es troben en una impossibilitat de trobar feina i es veuen obligades a cercar l'aventura. Aquesta ciutat riquíssima no accepta l'oferta de treball femení.

Per aquest motiu les veureu en els cafès restaurants, en els cabarets, en els cinemes i pels carrers de Xang-Hai. S'han escapat de la Sibèria amb ganes de vida i de llibertat. Han arribat a Xang-Hai, després de mil aventures, i en aquesta ciutat, materialista fins a la medulla, aquestes dones fortes i belles vessen la darrera llàgrima i donen el darrer alé de vida. Algunes poden escapar-se de Xang-Hai i van a caure a Hong-Kong i a Macao. Totes solen, un dia o altre, emprendre el camí de les cases públiques asiàtiques, cases de te, restaurants...

Enflem el carrer de Fu-Xu. La vida de nit xinesa es concentra en aquest carrer. Els restaurants i els cabarets tenen les façanes plenes de llums blanques, bombetes elèctriques, que ressegueixen totes les figures geomètriques de balcons i finestres... En el carrer de Fu-Xu hi ha milers de bombetes elèctriques. Pel carrer no es pot donar un pas. Passen les cantants xineses, dalt dels rixka de propietat, amb una bombeta encesa al costat d'un plomall blanc. Els altaveus llencen al carrer els esgarips de les cantants que amenitzen els àpats pantagruèlics dels fills de Han.

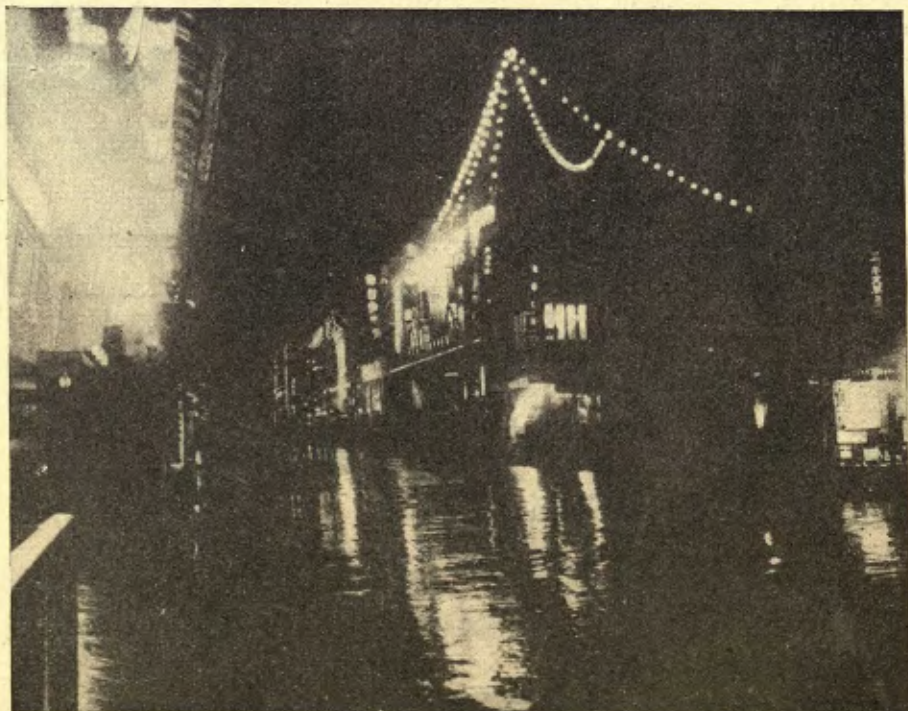
Coolies i captaires i criatures es passen hores senceres escoltant aquests esgarips i ensumant el baf que arriba del carrer.

Aquestes també són les llums de Xang-Hai, blanques, al costat de les llums vermelles i verdes dels cabarets europeitzats.

—Quantes dones blanques no han somiat poder-les veure de prop i al costat d'un xinès multimilionari?—diu De Buisson.

—Però la dona blanca no entrarà aquí dintre sinó per a ésser vexada—diu M. Guénod.

Les voreres del carrer són plenes de xineses de totes les edats que esperen, acompanyades de les seves propietàries. Algunes se ns enganxen al braç i ens costa de desfer-nos-en. Tot el carrer de Fu-Xu és un mercat de grogues. Hi ha pekineses i cantoneses, tibetanes i mongolians. Els xinesos mercaderen acarnissadament, discuteixen el preu, riuen i criden, amb les propietàries.

Un carrer de cabarets, a Xang-hai

—Què en farieu de tres?—pregunta De Buisson.

—Un per mi, un pel meu marit i un altre pel meu amic—respongué, amb naturalitat, la noia russa.

A peu, Avinguda d'Eduard VII avall, ens n'anem al Frisco. M. Guénod diu:

—Hi ha cinc mil professionals de dansa a Xang-Hai. Més del seixanta per cent són russes, trenta per cent japoneses i un deu per cent xineses.

De Buisson comenta:

—Hi ha molta abundància d'oferta. Els celibataris anglesos i americans que fa quaranta anys que viuen en aquest país deuen trobar que això és la glòria comparat amb l'escassetat de començaments de segle.

Davant la porta del Frisco dos mariners anglesos canten:

Les petites xineses, arrambades a les parets, les mans creuades sobre el ventre, estan silencioses, prestes a obeir la primera comanda o el primer gest de les ames.

Die a M. Guénod:

—En aquest país una dona no té cap valor. Hi ha molta abundància de material. En un país on la dona es ven i es compra a cada hora del dia, no és exagerat de preocupar-nos massa de les dones russes que hi han caigut? A París i a Berlín passa el mateix.

M. Guénod:

—No és el mateix, amic meu, no és ben bé el mateix; el groc ens humilia en la dona blanca que cau a les seves mans!

(*) Vegi's MIRADOR, número 247.

Només les pedres engalzades amb un art refinat mereixen el nom de joies

JOIER J. ROCA

Rambla del Centre, 33 i Passatge Bacardí, 2

RAMON PEI

UNA MODA COM UNA ALTRA

El marxisme i la joventut

En aquesta recent discussió sobre el valor de la història, estem al costat de Léon Daudet i contra Paul Valéry. Per diverses raons, i entre les més convincents perquè la nostra època, com totes les èpoques, ha de saber-se defensar de les utopies intel·lectuals i socials agreujades avui per l'esnobisme, entre in-conscient i demagògic, dels pessimistes que veuen el món a la ratlla de l'abisme com si el món no hi hagués estat sempre. Només la història ens pot tornar una mica asse-

sofia de la vida, una cultura, un pensament. Marx començava amb *Das Kapital* fent una crítica de l'escola manchesteriana i una mica sorprès de la seva audàcia escrivia en un pròleg, a tall d'excusa, els versos del Dant:

Seguí il tuo corso e lascia dir le genti!

Però els seus seguidors han creat la teologia marxista i aquella doctrina crítica i subhegèlica ens convertia en un panecono-

Efigies gegantines de Lenin i de Stalin en una plaça de Moscou

nyats i en comptes d'abandonar-nos a uns destins tràgics sabrem corregir amb la raó, la intolerància dels que només volen canviar-los perquè no tenen el valor d'arreglar-los.

No és, però, aquest escepticisme social el que avui ens importa. Voldríem parlar d'una de tantes modes ideològiques que s'han infiltrat ací com un reflex de les preocupacions d'altres països. Amb la diferència que ací ha agafat de seguida el to impertinent i desdenyós que caracteritza el nostre tarannà. Ens referim a aquesta cultura pseudo-marxista que domina absolutament els nuclis de joventut i que, cosa greu, per una degeneració i una manca de tradició cultural, ha envaït els estadis de la nostra política i del nostre periodisme.

Una part considerable de joventut, sobre-tot la que freqüenta els cursos universitaris nocturns o comença una carrera universitària, està convençuda que aquest pseudo-marxisme és una mena de panacea intel·lectual i amb la seva ajuda els problemes d'ara es resolen matemàticament. La cultura és el marxisme; però el marxisme és molt complicat. El *Capital* de Marx és gairebé com un poema de Mallarmé. Hi ha comentaristes que l'interpreten d'una manera i d'altres molt diferentment. La filosofia d'Engels vol un coneixement de les fonts en què s'ha inspirat, la qual cosa exigeix un treball immens. Es aquest, doncs, el marxisme de la nostra joventut? Si fos aquest raí! Malauradament, el marxisme de la joventut és una lectura a voltes superficial del llibre de Plejanov, del manifest comunista i un coneixement exacte dels llamps i els trons més tronats de la literatura periodística.

La divulgació de llibres escrits tot el signe d'aquest *poncif* ha acabat d'arrodonar la malaventura. En un llibre de dues-centes pàgines hi ha la interpretació marxista de la història, i els incondicionals que l'han llegit tenen un grapat de fórmules que es talvien molta feina. En el nostre país la facilitat ha engrescat sempre. No és d'estranyar que la nova religió faci tants d'adeptes.

En el moment en què aquesta religió fa ací tants adeptes, veiem com les joventuts d'altres països reaccionen contra el marxisme i reivindiquen brillantment les preocupacions intel·lectuals més nobles, tot i bastint una crítica dels conceptes marxistes. A França nombroses revistes han emprès aquest treball, i malgrat les divergències de criteris es podria assenyalar una bibliografia brillant que demostra fins a quin punt el marxisme ha caducat. Car no és el cas de negar el valor de Marx com a crític del liberalisme econòmic, ni deixar de reconèixer la clari-viència de les seves prediccions. Però el marxisme en esdevenir doctrina política, política de partit, ha volgut envair terrenys que li són vedats, ha volgut crear una filo-

misme que — paradoxalment — podia servir els fins del proletariat industrial. A Catalunya ha començat la propagació d'aquest *poncif*. Val a dir que fins ara ha estat un pretext per als temperaments brillants que hi han trobat un instrument adequat a llur fantasia i un vocabulari fàcilment adaptable. Amb tot, aquest moviment, modest com és, té una importància considerable perquè ha influït molt a crear la falsedat política que domina el país.

Un examen atent d'aquest pseudo-marxisme ens seria molt útil perquè en deriven les equivocacions més voluminoses de la nostra política actual. Lucien Romier, en un dels seus articles brillants i convincents, ha definit la política d'esquerra com una posició evolucionista — no dintre un sistema, sinó en relació a la naturalesa, que pel fet d'ésser canviable exigeix una readaptació constant —. La crisi de l'esquerisme a Europa prové d'haver-lo convertit en un cancell del socialisme i, tot i restant nacional, negar les essències més vitals del nacionalisme i l'Estat. Potser per aquest descuit lamentable dels partits d'esquerra Briand pogué dir aquella frase esdevinguda cèlebre en ésser-li presentat el volum d'Alain *Essai d'une doctrine radicale*: «Però, existeix una doctrina radical? Em sembla que en tal cas n'estaria assabentat.» La base d'una política d'esquerra en el nostre país procedeix d'una idea primària — que el capitalisme ens ha imposat — de considerar la societat com un sistema de profits i definir el profit com el principi fonamental de l'activitat humana.

Aquesta fórmula marxista pot servir per a dividir la societat en dos grups, la lluita dels quals és tot un programa polític. La feblesa de la nostra política prové del fet d'haver abandonat els principis bàsics del catalanisme, que és una doctrina d'una actualitat frapant i que exigeix l'abandó d'aquesta fórmula primària dels grups, per treballar de cara a l'Estat, considerant que la grandesa de l'Estat suposa la grandesa dels estaments que hi viuen. La manca d'un pensament nacional, la submissió a una ideologia absurda, ha produït aquesta feblesa de Catalunya en uns moments particularment compromesos i — al nostre entendre — posa el dilema urgent de la creació d'una crítica intel·ligent que tingui cura dels factors històrics, la ignorància dels quals està fent un mal irreparable a Catalunya.

Els estralls d'aquest pseudo-marxisme es constaten en la nostra premsa tant com en els nostres polítics. De la mateixa manera que un il·lustre polític avui en desgràcia podia obrir el Parlament nostre amb un discurs pseudo-marxista, els redactors de molts diaris quan tenen una tècnica i un estil el deuen a una lectura regular de les revistes marxistes.

Hem escrit aquest article sense cap intent ambiciós. Ens dol com a catalans que la nostra política no tingui uns fonaments ideològics que la facin ben forta. Per això creiem útil la discussió i ens sembla natural que aquesta discussió s'estableixi principalment entre la joventut que per força es sent atreta per corrents divergents. Cal posar la nostra política una mica a to. I perquè aquesta feina sigui possible, abans que altra cosa cal la revisió de molts programes que han sofert la prova del temps, que ultra ésser la pitjor de totes, condemna els que no s'hi sotmeten a la inadaptació i al ridícul.

FERRÍ VERGES

Mirant a fora

El vot de les dones

Copiem de L'Événement, de Paris, del 18 del corrent:

«Una vegada més, per 175 vots contra 118, el Senat ha refusat d'incloure en la seva ordre del dia la proposició que tendeix a atorgar a les dones franceses el dret de votar.

«I amb tot, les dones han trobat uns eloqüents defensors en dos dels nostres Pares conscrits, els senyors Louis Martin i Bachellet!

«Els nostres senadors deuen tenir alguna aprensió a confiar una candidatura a les nostres encisadores germanes, mullers o mares, en veure l'ús que en fan les electores alemanyes, totes hitlerianes fanàtiques. Temen sens dubte que a França com arreu les dones no s'engresquin amb un «xicot ben plantat» que els hagi entrat de bon ull... si és permès de comparar el canceller Adolf Hitler a un xicot ben plantat.

«Dintre dos dies sabrem si les brunes espanyoles hauran tingut, davant les urnes, més seny que les rosses alemanyes.»

Matrimoni per força

Diuen que Mussolini no vol tolerar més que hi hagi funcionaris solters, sota pena de perdre l'empleu si es volen conservar celibataris.

La pensada no és nova. A Esparta, els concos, exclosos de totes les funcions públiques, foren condemnats diverses vegades, en una mena de «Bòria avall», a desfilat tots nuets pel carrer, en ple carrer, en ple hivern, entremig d'una multitud que els tirava tronxos de col. I al començament de la Revolució francesa, en alguns departaments, foren celebrats, per força, matrimonis «en nom de la llei», alguns dels quals donaren bon resultat.

Però l'excusa del celibat es resumeix en la resposta que féu a Lluís XIV un adversari decidit del matrimoni, el mariscal d'Uxelles:

«Senyor, encara no he trobat cap dona de la qual jo volgués ésser el marit, ni cap home del qual jo volgués ésser el pare.

Gus Winkler

Gus Winkler, que acaba de morir a Chicago, era un gangster de marca i un dels principals lloctinents d'Al Capone quan aquest era a l'apogeu. Diuen que era ell el que manejava la metralladora el dia «històric» de la matança de Sant Valentí, en aquell garatge on foren arreglats set rivals contra la parell, tots els quals foren executats així, sense altra forma de procés.

Gus Winkler ha tingut la fi clàssica del gangster i ha caigut en una emboscada, foradada com una torradora. La seva vídua ha volgut que Gus, acostumat a viure en l'opulència, se n'anés opulentament d'aquest món, i totes les joies del mort, valorades en 5.000 lliures, han estat dipositades dintre el riquíssim taüt, i les exèquies fúnebres han sobrepassat de molt les de Dion O'Bannon, aquell florista la fi del qual inspirà a Sternberg una de les seves obres mestres del film.

Però 5.000 lliures de joies són prou bona presa perquè ens haguem d'estranyar, qualsevol dia, que sobre la tomba de Gus Winkler hi ha hagut una batalla campal.

Shaw i Hitler

G. B. S. s'havia proclamat marxista i soviètic. Fou ben rebut a Rússia, on les seves obres són prou difoses. Aquest marxisme li havia proporcionat d'ésser posat a la llista negra hitleriana. Però Shaw no bada, i ara ha atorgat un interviu a un redactor de l'Europäische Rundschau que és un ditiramb de Hitler.

«Es un geni, que ha tingut el mèrit de sotraguejar la Societat de les Nacions», etc., etcètera.

A Londres s'han esverat una mica, i els amics de Shaw proven de demostrar que en aquestes declaracions només cal veure paradoxes atrevides d'aquelles que li agraden tant.

Però els malpensats fan córrer que tot això és una maniobra perquè l'esborrin de les llistes negres i les seves obres puguin vendre's a Alemanya, i representar-s'hi les seves comèdies.

Majories i minories

Hitler està tot orgullós dels resultats del plebiscit, en el qual ha obtingut el 95'1 per cent de vots, entre ells els de molts interns als camps de concentració, detall sobre el qual, no se sap si per manca de pudícia o per inconsciència, insisteix la premsa alemanya.

Un 4'9 per cent d'alemanys ha gosat abstenir-se, o sigui que al Tercer Reich encara hi ha més de dos milions de persones de caràcter, tot i saber-se espiades per tots costats, víctimes designades de totes les vexacions. Són, és clar, una infima minoria, però fan pensar en aquestes paraules de Hitler que es troben en el seu llibre *Mein Kampf*:

«Les majories es componen d'éssers tous, estúpids i sense valua. Només les minories valen alguna cosa i el progrés de la humanitat, com el de les nacions, no prové sinó d'elles.»

Historieta americana

Els ianquis comencen a trobar que les mesures de Roosevelt no donen el resultat que esperaven, i ja comencen a fer-hi broma, amb historiètes com aquesta:

Quan Roosevelt fou elegit, era com Déu pare apareixent entremig del caos. El primer dia, va fer un discurs. El segon dia, espatllà els bancs. El tercer dia, arruinà els agricultors. El quart dia, creà la N.R.A. El cinquè dia, la suprimí. El sisè dia, matà el dòlar. Aleshores se li aparegué el Pare Etern i li digué:

«Si el setè dia no suprimeixes la prohibició, aquests desagraïts són capaços de despatxar-te.

EXTREM ORIENT

Rússia a Manxúria i Mongòlia

L'esfondrada del règim tsarista no interrompé per res el pla rus d'avanç a l'Extrem Orient; encara que amb fins diferents, el govern dels soviets l'adoptà. Cercant d'al·leugerir la situació del país immediatament després de la revolució, els soviets, com a mesura de salvació, provaren d'obtenir privilegis econòmics en la vasta àrea que s'estén des de la Mongòlia Exterior, contigua a llur territori, pel Kholumbair en la Mongòlia Interior, fins a la Manxúria Septentrional amb Kharbin com a centre. Les se-

de l'autonomia i en comptes d'això es posà sota la jurisdicció de la província de Heilungkiang i introduí un sistema prefectoral. En els darrers anys, però, la propaganda soviètica a la Mongòlia Interior, d'emancipació dels pobles oprimits, que és duta a terme des de la Mongòlia Exterior, ha estímulat el desvetllament nacional d'aquest poble, i hi ha hagut moltes intrigues i motins a Kholumbair per a la realització de la Més Gran República Mongol gràcies a la unió d'ambdues Mongòlies.

Carrer del barri modern de Kharbin

ves activitats en aquesta darrera regió amb el ferrocarril de l'Est xinès com a base, toparen amb els interessos del Japó, i encara que llurs activitats polítiques han hagut de restringir-se, llur influència econòmica és tan forta com sempre.

La Rússia imperial ajudà la Mongòlia Exterior a fer-se independent de la dinastia Xing (1636-1911), però durant la revolució russa, Xina se'n tornà a apoderar. En juliol de 1921 els exèrcits roigs foren tramesos a la Mongòlia Exterior amb la intenció de subjugar l'exèrcit blanc manat per Ungern i ocupar Urga. Feren que el poble hi establís un govern revolucionari roig i provaren de bolxevitzar la Mongòlia Exterior fent-li adoptar un sistema d'administració soviètica.

En maig de 1924, aprofitant la mort de Djehtsung Damba, popularíssim entre el poble de la Mongòlia Exterior com a monarca nominal i Hutukuto, el Buda vivent, el govern rus ajudà el partit revolucionari dels joves mongols, que estava en relacions amb la III Internacional, i feren empresonar no sols russos blancs, sinó també els mirats com a sinòfils i els antibolxevistes en general. Poto, el cap del govern revolucionari, fou un d'ells. El tron fou abolit a l'últim, i el 9 de juliol, fou proclamada la República de la Mongòlia Exterior. El novembre del mateix any tenia lloc a Urga una Gran Assemblea Nacional Mongol. Urga tornà a pendre el nom d'Ulan Bator Hota (Capital del Genet Roig) i fou aprovada la declaració dels drets nacionals dels treballadors mongols. La Constitució de Mongòlia, votada en l'Assemblea, no ofereix diferència de principi amb la de la U. R. S. S. El desembre del mateix any s'organitzava el sistema administratiu d'acord amb la Constitució. En aparença, els homes directament responsables són els de la Mongòlia Exterior, però els dirigents en realitat són russos o buríats, designats pel govern dels soviets, i encara que la Constitució estipuli que la resolució dels afers polítics pertoca al Consell, en realitat són controlats per ells.

Ja fa prop de deu anys que està establerta la República de la Mongòlia Exterior. Tots els llocs importants esta ocupats per russos, buríats i mongols comunistes i membres del partit revolucionari dels joves mongols, i la soviètzització continua en tots els aspectes. Adhuc hi ha G. P. U., organisme privilegiat i que no consent la imixció d'altres organismes.

La policia, l'exèrcit i la justícia estan enterament en mans dels russos, els quals refusen tota participació en ells dels mongols.

En el primer moviment d'independència mongol, Kholumbair provà d'obrar d'acord amb aquella regió declarant la seva independència al mateix temps. Però en 1919, quan l'ocupació d'Urga per Hsu-Shu-Cheag, la Mongòlia Exterior es retractà, així que Kholumbair també desistí de la proclamació

Amb ocasió del moviment d'independència de Kholumbair, aquell any, el govern rus concentrà la divisió de Kamchatka a Dauria, i el govern de la Mongòlia Exterior repartí forces de cavalleria al llarg de la frontera. A més a més, grans quantitats d'armes i de municions foren tramesos per tal d'ajudar el moviment. No obstant, sembla que el govern dels soviets i el de la Mongòlia Exterior no prestaren una assistència completa al moviment d'independència de Kholumbair, com ho havien promès, tement que fos un motiu de discòrdia entre Rússia i Japó, el qual ja havia concentrat forces a Txangtun.

Degut a les poderoses influències japonesa i xina a Manxúria, no és fàcil que Rússia hi avanci com a Mongòlia; les seves activitats polítiques són dificultades especialment per la pressió de Xina i la severa vigilància de Japó. De totes maneres, Rússia està a l'aguait per tal d'empènyer les seves activitats econòmiques, prenent per base el ferrocarril de l'Est xinès, construït en 1897.

De conformitat amb l'acord de Mukden, 1924, la direcció d'aquest ferrocarril està en mans de Rússia, i la meitat del personal ferroviari es compon de ciutadans soviètics. El ferrocarril de l'Est xinès és l'única base de Rússia a l'Extrem Orient, i amb ell van créixer i desenvolupar-se diferents organismes industrials, comercials i financers. El colós industrial Skidelisky està en estretes relacions amb el ferrocarril i dirigeix no solament la indústria forestal, sinó també les mines de carbó de Muling en combinació amb les autoritats de Kirin.

En el ram comercial hi ha a Kharbin sucursals de les següents empreses poderoses: Daligostol (sucursal per a l'Extrem Orient del comerç nacional), Sovtolgflot (marina mercant soviètica), Sindicat panrus de petroli, Sindicat de filatures, Lliga central de les cooperatives panrusses, trust forestal de l'Extrem Orient, etc., etc. I com a artèria monetària per a aquests organismes, hi ha el Dalibank, banc governamental rus.

Encara que al govern soviètic li siguin prohibides les activitats polítiques dintre el marc de la sobirania xinesa, hi ha 30.000 membres pertanyents als vint sindicats de l'Associació de treballadors, dels quals s'espera una activitat com a òrgans comunistes. Les autoritats xineses, creient-los l'òrgan de la soviètzització, han volgut adoptar mesures, que culminaren en la draconiana de l'embargament, l'estiu del 1929, del ferrocarril esmentat. Però l'incident no tardava gaire a cloure's amb la submissió per part de Xina, i la Rússia soviètica tornava a guanyar influència a la Manxúria del Nord.

Pel setembre de 1932 esclatà el conflicte manxurià, del qual ha resultat la recent independència de Manxúria. Si l'esdevingut afectarà en l'esdevenidor la influència russa en aquell territori, això és una qüestió que caldrà mirar amb molt d'interès.

H. T. WOKAMOTO

GUTENBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i Utilitatge per les Arts Gràfiques

Aguillers, 1 i Via Laletana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Tel.: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232

Teléfono 73013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MAN-GANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Viatge d'exploració donant la volta al món

Hemisferi Austral amb el cèlebre escriptor
HENDRIK WILLEM VAN LOON

75.000 kilòmetres - 142 dies

Sortida 12 gener 1934 amb el súper paquebot
s/s FRANCONIA de la Cunard Line

DEMANI OPUSCLES EXPLICATIS

Agents Generals per Espanya de CUNARD LINE, NIPPON YUSEN KAISHA LINE

EL CINEMA

L'ACTUALITAT

Temes del moment

DE L'OPERA

Lluny de nosaltres la idea d'adoptar una actitud despectiva envers l'òpera cinematogràfica, amb el prejudici de veure-hi un gènere banal. Creiem que en principi tots els gèneres cinematogràfics tenen els mateixos drets a l'existència i que, per tant, si l'òpera cinematogràfica en el curs de la seva evolució ha divagat bastant, si a desgrat d'encerts que es poden descobrir ací i allà, els errors són tanmateix evidents, la

del qual el públic no vol passar-se, apuntat en un espectacle que la nostra generació sent cada dia més lluny de la seva manera d'entendre l'espectacle. El cinema conserva el primer element, ensems que renova totalment el segon element, posant-lo a la page, a l'altura dels nostres ulls exigents, refinats per trenta anys de pel·lícules cada vegada més perfectes.

Es aquesta renovació que cal portar a l'extrem; a tal extrem, entenem, que acabi per fer perdre el sentit original del punt de

Annabella en «Marian», de Paul Fejos

culpa no és, naturalment, de la fórmula en ella mateixa, sinó d'aquells realitzadors no massa competents en l'art difícil i arriscat de transposar al domini tan nou del cinema els vells esquemes enquistats de l'espectacle líric teatral, transposició aquesta que ha d'ésser, més que una adaptació, una veritable re-creació.

Si doncs els lectors han notat la poca atenció que hem dedicat a tants films musicals que han triomfat a Barcelona, justificant-los en remarcar que els valors d'aquelles cintes meritories no feien sinó repetir-se d'una manera monòtona i que en conseqüència difícilment hauríem pogut evitar nosaltres, en ocupar-nos-en, de repetir-nos així sense remei. Més interessant ens sembla de prescindir dels exemples i considerar les característiques generals que manifesta l'actualitat del gènere.

Precisament l'òpera cinematogràfica sembla respondre a una viva demanda del públic. La revolució que el cinema ha vingut a infligir al sentit de l'espectacle i a les aptituds del públic en copiar-lo, ha fet que fórmules al·lir normals i vives, avui es trobin en vies de caducar. Podria ésser que la sarsuela, l'òpera, la mateixa revista d'inspiració ordinària, tan superada en el cinema, fossin exemples d'això. Aquelles escenes d'òpera intercalades en *Cavalcada*, escenes gens caricaturitzades, ans al contrari totalment exactes, són eloqüents del que nosaltres aquí volem suggerir. Inserides dins el film, llur significació prou esdevenia, per contrast, d'una magnitud aclaparadora. Heu-nos ací doncs davant d'un element líric

partida. Volem dir que el cinema hauria de tirar al dret, desentenenent-se dels vells gèneres, que és com dir desentenenent-se de les velles fórmules. Comèdia musical, òpera, revista? Què importa, amb tal que les coses rutilin com rutilen en *A nous la lliberté* i *Le million* de René Clair, que tan poc s'ajusten als gèneres específics. La participació de les cançons, dels refranys musicals, dels acompanyaments simfònics s'haurà d'entendre d'una manera totalment nova, adaptada a l'esperit del film.

Fan falta aquí precisions, però entenem que són els productors els que les han de donar. La crítica serà modesta i es restringirà a explicar el que fan els autors, en lloc de pretendre convertir-se en profeta.

DE LA PETITA PRODUCCIÓ

En dir petita, voldríem referir-nos a aquella producció que modestament es realitza al marge d'aquelles grans empreses, les quals dominen amb l'imperi de llurs marques el panorama general del cinema en el món. Es en aquesta petita producció que té lloc, lluny de les estèrils estandarditzacions, de tant en tant, la producció d'obres mestres que sorprenen per la novetat, per un no sabem què d'emoció directa i original. Corolari del que deïem precisament en el número passat a propòsit de *Miracle*, és el que avui podríem dir d'aquesta pura obra mestra que és *Maria* de Paul Fejos que acabem de veure. Ens ho reservem per ocasió més oportuna. Diguem només, avui, que aquesta producció hongaresa del famós realitzador de *Soledad* no recorda per res la producció americana de l'autor. Si diguéssim que serà un dels espectacles més selectes que el cinema ens oferirà enguany, no mentiríem; però *Maria* no és precisament això: *un dels milers* films, sinó alguna cosa més: una pel·lícula poètica que es resisteix a deixar-se classificar en els llocs comuns de la crítica.

Es també a aquest tipus de producció que correspon *Liebele*, la pel·lícula que ha triomfat d'una manera esclatant a París. Un film de Viena; com ho és també *La simfonia inacabada*, que s'anuncia igualment com una obra excepcional. *Maria* és la pel·lícula de l'Hongria rural. Heu ací, doncs, una regió d'Europa que sembla excitar l'imaginació creadora dels bons realitzadors.

Aquesta petita producció és d'allò més interessant, precisament perquè en produir-se lluny de les enormes maquinàries de Hollywood, contaminades d'habituds, permet el vol audaç d'un artista independent i encetar motius inèdits que suggereixen, després, als directors que treballen a preu fet, mitjans de renovar llur labor.

JOSEF PALAU

PANORAMA

El cinema i l'erotisme

En la revista belga *Documents*, que no compta encara amb gaire temps de vida i que dedica una gran part del seu contingut al cinema, J.-G. Auriol publica un article sobre *El cinema i l'erotisme*.

«Tots els films americans, sense excepció — diu Auriol — són en part o totalment concebuts, elaborats i realitzats amb intencions eròtiques.» I sosté l'autor que els espectadors, els amors dels quals sovint són ben pobres, van al cinema amb intencions eròtiques. S'apropen més a la dona de la pantalla que a la seva pròpia, entren en la seva intimitat, espion els seus moviments i se n'emporten la imatge movent per a cultivar-ne fervorosament el càlid record.

«Entretenint el mite de l'amor meravellós, el cinema ha fet perdre valor a l'amor quotidià i ha atribuït a les stars un poder de seducció singular i uns misteriosos secrets de voluptat. Poc importa el que elles puguin ésser sense maquillar, sense les mentides complaents de l'abillament, sense la carícia de la llum artificial. Poc importa que siguin estimades pel que no són, preses pel que no poden o no volen ésser. Les stars, per més que siguin «més vivents que la vida mateixa», no són unes criatures reals: als ulls de llurs adoradors, són absorbides per llur personatge mític.»

Teatre i cinema

Es un punt, aquest de les relacions entre teatre i cinema, sobre el qual no s'acabarà mai d'escriure.

Hi ha qui ha dit que, tot i admirar molt certs films trets d'obres de teatre, preferia sempre la realització teatral a la cinematogràfica. En canvi, Alfred Savoir acaba d'escriure el contrari, i precisament citant gairebé els mateixos exemples que el que sostenia l'opinió anterior.

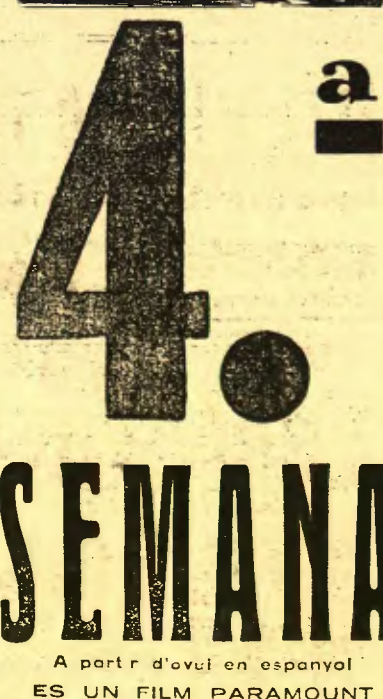
Alfred Savoir ha comentat la realització cinematogràfica de *Knock* de Jules Romains, i es preguntava com quedaria, transposada l'obra al cinema, el còmic de l'obra, basat en efectes d'estil. I, com li passà davant *Jean de la Lune*, ha trobat *Knock* film superior a *Knock* comèdia.

Cercant-ne l'explicació, diu: «En tota peça, per més ben feta que estigui, hi ha sempre punts morts, escenes de transició, de farciment; el cinema permet de suprimir-les, de conservar només l'essencial. Però perquè el teatre filmat sigui bo, cal primer que res que hi hagi a la base una peça excel·lent, o uns interpretats per a defensar-la.»

«Conquerors»

Totes les crítiques que hem llegit d'aquest film el presenten, més que com una rèplica, com un pendant de *Cavalcada*. Així com aquest darrer era la història anglesa de finals de segle ençà, vista a través de la d'una família, *Conquerors* és la història dels Estats Units vista també a través de les vicissituds d'una família. *Conquerors* ha estat dirigit per William Wellmann, sota un criteri més cinematogràfic que el de *Cavalcada*, film tallat una mica sota un patró teatral. Hom diu que si en conjunt és més cinematogràfic, no ofereix, en canvi, cap fragment tan emocionant i simple com l'enterrament de la reina Victòria o el naufragi del *Titanic*, per exemple.

Aviat, en sessió Mirador: «Si jo tingués un milió».

Cinc coses del Cinema

1. *Fotogenia de les ulleres*. — Hi hagué un temps que en la teoria cinematogràfica hi havia una mena de dogma que perjudicà moltes cintes: l'actor cinematogràfic podia portar-ho tot menys ulleres.

I tot de sobte això s'acabà perquè un actor té l'atreviment de posar-se ulleres — no parlem, és clar, de films còmics amb les ulleres caigudes fins a la punta del nas —, i després han anat venint els Emil Jannings, i els Lionel Barrymore i tants d'altres que de les ulleres ja en fan gairebé un abús.

munt d'un paquebot nordamericà. Punt final que accentua el ritme de la revista i posa un compàs d'espera — de vegades ben útil — entre la cabellera de Paul-Boncour i la roda de bicicleta que ha guanyat l'última cursa internacional.

Millor aquest triangle blanc que no un fragment de música o l'aparició sobtada d'una nova llegenda.

3. *Cantarelles*. — «Y decimos adiós, país del almendro en flor.» Qualsevol frase, com aquesta pot ésser absolutament inofensiva.

Greta Garbo i Eric von Stroheim en «Com tu em desilgess»

Hom s'ha adonat que una de les coses més terriblement fotogèniques, precisament, eren unes ulleres. I que ho eren per damunt de tot pel reflex dels seus vidres. Algun film ha assolit el seu moment més fotogènic a través dels vidres d'unes ulleres. Aquella brillantor dels cristalls tòrics, que en diuen els òptics, damunt de la fotografia, és d'una bellesa incomparable.

Però no és això sol; si la fotogenia no és més fos una bellesa no seria gran cosa. La fotogenia també és una expressió; i voler expressar un món on la gent no porta ulleres és prescindir d'un tant per cent de la humanitat molt considerable. No ho he preguntat a cap oculista, però ho he comptat al tramvia, i al concert, i al cafè: a Barcelona, de cada cent habitants divuit porten ulleres, i encara és possible que una estadística ben feta ens doni un coeficient molt més elevat. Creieu que aquesta part del món el cinema la pot negligir?

I no és això sol encara; és que en molts moments unes ulleres, segons com es porten, segons com hi mira la persona que se'n serveix, tenen una profunditat psicològica inestimable. Willy Rogers, en aquesta meravellosa i desapareguda *Fira de la vida* de Henry King, dona a través de les seves ulleres tot un tractat de psicologia individual. I aquest exemple el podríem repetir.

I les ulleres de Harold Lloyd, preguntant algú? En primer lloc, són sense vidres. En segon lloc, són un accident de la seva persona (molt més banal), com és ara el bigoti de Chaplin o les plomes de Marlene. Dintre la història del cinema no representaran segurament cap anticipació a la fotogenia de les ulleres que han descobert els cineastes moderns.

2. *Punt final*. — Les diverses cases editores de revistes envien els seus operadors a les mateixes bandes. És molt possible trobar damunt d'un mateix pont el reporter de la Fox, el de la Paramount i el de la Ufa esperant que descarrili un tren que ha de passar per sota. No gens menys, els metres de cinta que hagin pres tots plegats seran diferents els dels uns i els dels altres. Cada un portarà el seu segell inconfusible; la manera de pendre la vista, la manera de moure la màquina, la manera d'entretenir-se amb certs detalls faran que el pont i el tren descarrilat de la Paramount no siguin ben bé el mateix pont i el mateix tren de la Fox.

La Ufa ha trobat una nova manera de distingir-se, i és un punt final que posa a cada tema, que creiem encertadíssim. Un triangle blanc damunt la cinta negra indica que s'ha acabat un discurs de Hitler i que va a començar l'exhibició d'unes girls da-

Però dita pel *speaker* que il·lustra amb el seu comentari els films de viatges més o menys culturals, arriba a ésser intolerable. Per què aquest èmfasi, aquesta cantarella, aquest llagrimaig, total per dir que la lluna surt de nits i que el sol no es pon allà dalt de l'Artic? Dirieu que el *speaker* quan arriba o se'n va del país del almendro en flor o de la *perla del Pacífic* s'arriba a creure que és un nou Ulisses a punt d'explicar la seva gesta; només que Ulisses no era pesat i sempre tenia pressa. No hi ha cap necessitat de dir les coses plorant perquè les dones de Ceilan porten un cistell al cap, ni és gaire oportuna la cantarella que ens explica que les dones de Nùbia porten la criatura a l'esquena. Tot plegat, perquè de vegades la cantarella no et deixi sentir el so que ha captat el micròfon i et perdís el soroll de l'aigua que talla el vaixell o el tam-tam d'un xinès que exorcisa el diable.

4. *Capçaleres*. — A despit d'una graciosa caricatura de Mussolini i Víctor Manuel plegats, a despit d'alguna bona troballa humorística, trobem absolutament innecessaris i completament anti-cinematogràfics els ninots de Jean Roullet, que encapçalen alguns reportatges.

La gràcia d'un film, fins la gràcia d'un simple noticiari, ha de sortir sempre de la imatge o del so, no del que hi afegeixi l'editor amb llegendes i ninots de quarta pàgina de setmanari. Heu vist res més divertit que la reina d'Holanda fent un discurs o el príncep de Gales amb les faldilles d'Escòcia? El ninot que li posin al davant no podrà afegir-hi mai res. Ninots al cinema? Si; però que es moguin. Al cinema no li convenen gaire les coses estàtiques.

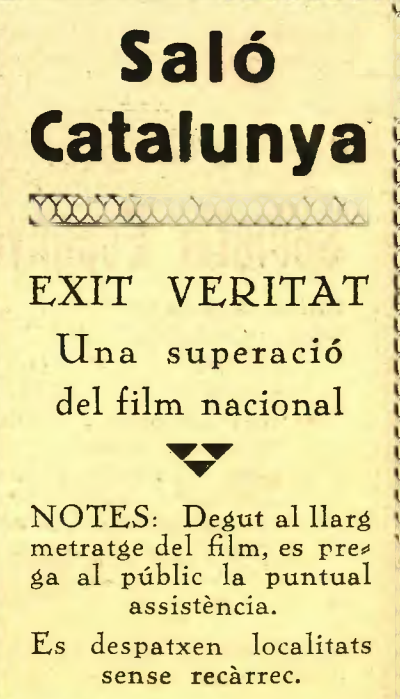
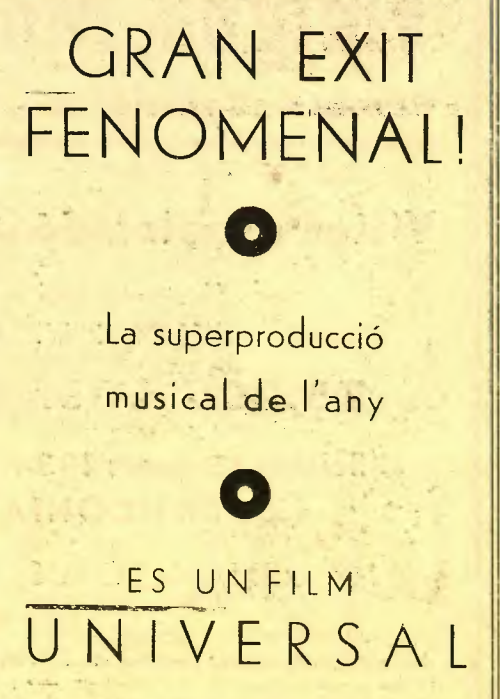
5. *Greta Garbo, anti-vedette*. — No hem estat pas nosaltres els qui ens hem cngrescat amb el suposat anti-vedettisme del cinema rus. Malgrat totes les seves calamitats, hem cregut sempre que la *vedette* era un element sovint insubstituïble dintre aquesta col·lectivitat que realitza un film.

Però als amants del cinema sense *vedette*, els oferim els darrers films de Greta Garbo. Una Norma Shearer, una Joan Crawford, fins una Silvia Sidney, sempre procuren ésser dintre cada nou film Norma i Joan i Silvia. En canvi, Greta Garbo, cada vegada — tot i éssent cada vegada més personal —, és menys ella mateixa. És més la persona que li encarreguen que sigui.

No hem vist darrerament un i altre film amb Greta Garbo: hem vist un film amb Gruixinskaja i un film amb Maria.

Si això és veritat, no sabem res més fort contra el *vedettisme* americà.

JERONI MORAGUES

EL TEATRE

HOMES I COSES DEL TEATRE CATALA

Miquel Gasset

Cal no oblidar la part que en el desparatament renaixentista correspon als homes obscurs que des d'un pla superior, per bé que poc vistent, ajudaren a la sedimentació de la nostra fesomia espiritual. Cal tenir en compte que l'obra realitzada pels mestres del segle XIX, àdhuc pels més qualificats, va haver de menester, per a transcendir al poble, l'ajut cordial i persistent d'un nombre d'herois modestíssims els noms dels quals romanen en l'oblit i la foscuria. Aquests animadors, injustament negligits en les històries, foren en el seu temps — ho són avui llurs hereus — una força latent i imprescindible. El teatre català, com totes les institucions culturals, recolza de bon principi — ha recolzat sempre — en un estol de col·laboradors entusiastes i abnegats, l'ombra dels quals oculta un vel espès i desolador. Avivar els fets que ablaniren la ruta seguida pels capdavaners del renaixement escènic implica una feina llarga i pacientíssima. Dibuijar el contorn anecdòtic del panorama és, darrera mostra, és tasca relativament planera, i per tant de més bon fer.

Entre les personalitats dignes d'ésser recordades es compta Miquel Gasset i Bosch, fundador, empresari i director del Romea, teatre en el qual exercí per espai de trenta anys una veritable potestat. Ultra factòtum del Romea — serví la gerència de l'empresa quasi des de l'agencament del local per a teatre —, fou Miquel Gasset empresari i director de l'Espanyol, de l'Olimpo i del Circ Equestre, per a citar només els teatres de certa categoria als quals aportà el seu dinamisme trepidant, el seu coneixement del públic i un sentit viu del negoci, gairebé sense parió. L'Espanyol — s'entén, el del Passeig de Gràcia — s'alçà amb cabals de Gasset, esdevingué per aquesta raó amo i empresari del coliseu. Un altre exemple del natural expeditiu de Gasset, nascut per als grans determinis, fou la construcció d'un escenari al Circ Equestre. Les taules del Circ serviren per a diversos espectacles, comptant-s'hi, naturalment, les representacions teatrals.

Gasset portà a l'Espanyol i a l'Olimpo el teatre català, que estengué a més al Liceu. Al primer d'ambdós teatres, essent ell empresa, actuaven Emili Mario, Antoni Vico i els germans Calvo. En fet de companyies líriques, aquells elencs de sarsuela gran que feien foror a Madrid. Relativament al gènere líric, tocà a Gasset d'estrenar obres tan sortoses com *La Mascota* i *Doña Juana*. Passà també per les taules de l'Espanyol alguna eminència estrangera. Registres tan diferents proven, si més no, l'eclecticisme i l'escometivitat de Gasset, que fou entre els empresaris barcelonins de la segona meitat del segle darrer un dels que gaudiren de més llarg crèdit i d'una major consideració.

Vers els anys 1861 o 62, època de l'entrada de Gasset al Romea, era aquest teatre una sala esquilada, rematada per un escenari tan sumament petit que no permetia als comedians de bellugar-s'hi. Per a anar de la platea a la peça dita saló de descans calia travessar un celobert. L'any 1866 s'alçà el sostre de la sala, s'addicionà a aquesta un segon pis i es tapà el celobert. L'any següent es posaren unes llotges a la platea i al primer pis.

En aquest teatre gens acollidor, dirigit ja llavors per Miquel Gasset, anaren a raure a les darreries del 1864 un grup d'actors cobejoso d'emular la glòria incipient de Frederic Soler, que a poques passes del Romea, a l'Odeon, captivava el públic amb les seves facècies catalanes. Els autors aplegats al Romea, presidits per Vidal i Valenciano, aspiraven a infondre a la seva producció un to elevat que la diferenciés de la de Soler. Res de *gatales*. De moment, donarien una funció setmanal en fi que conegués el públic la riquesa i les gales de la llengua i la literatura catalanes i els usos i costums del país. Al bo dels treballs preparatoris toparen els autors amb una disposició governativa que restringia la representació de les obres catalanes. Apaivagat el rebombori a què donà lloc el manament oficial, es posaren altre cop a la feina. Gasset, animós i empenedor, reformà la companyia, apta per al que es volgués, menys per a expressar-se en català.

Vidal i Valenciano i els seus amics romangueren al Romea un parell d'anys. Passat aquest termini, els autors foren copats per Soler, que s'apoderà, a més, del teatre. Gasset restà a la gerència del Romea fins pels voltants de 1890, circumstància que li permeté de posar el seu cop d'ull i la seva perícia al servei dels iniciadors de la renaixença dramàtica, l'obra dels quals auspicià eficaçment.

Una dada curiosa de l'actuació de Gasset estrebà a haver estat el primer empresari barceloní que sol·licités l'exclusiva d'una obra d'autor castellà. L'autor fou Echegaray. L'obra, *En el pilar y en la cruz*. Tot just estrenat aquest drama, saltà Gasset a Madrid per tal de fer-se amb l'exclusiva de representació pel Romea, gestió que menà a terme feliçment. Demanà i obtingué encara altres exclusives del mateix Echegaray.

Com ha passat — passa encara — amb moltes reputacions filles del teatre, foren carregades en l'haver de Gasset, conceptuat per algú com un home un xic fatu, propens a l'ostentació, un seguit de *boulades*, reveladores, d'ésser certes, d'una finor d'esperit no massa acusada. Plagiatats la versemblança de les quals fóra difícil d'establir. La cosa comprovada és que en proposar-se-li una obra que per fas o per nefas no li convingués, es desfeia de l'autor amb la fórmula: «No ma sirva... No ma sirva...», que arribà a ésser-li habitual.

El següent episodi, relacionat amb l'estrena de *La filla del marxant*, podria cons-

Miquel Gasset

tituir un índex de la fatxenderia de Gasset. En el segon i tercer actes de l'obra, muntada en estrenar-se amb rigorosa propietat, hi juguen uns saquets d'unces. En el segon acte les treia Parreño, que escampava l'or damunt d'una taula. En el tercer acte servien a Fontova per a brodar una escena que tenia amb Miquel Llimona.

Per tal que les unces no desdiguessin del decorat i de la roba, a cada representació del drama portava Gasset del seu domicili particular, situat al pis del damunt del teatre, les unces necessàries per a realçar l'acció... i perquè, com era natural, fes el públic un plat fabulós de la rauxa de l'empresari.

No resistí Gasset a la temptació d'aparèixer com actor. En qualitat de tal, donà l'any 80 al Romea un acte retolat *La maldia dels embulls*. El 85 i al Buen Retiro, un drama líric en tres actes: *Los secuestrados*. No tinc notícia que estrenés més obres malgrat la situació avantatjosa que ocupà. Posats en el seu lloc, pocs autors, aficionats o professionals, igualarien Gasset en modestia.

Per bé que no li conegué altres títols que els susdits llegà en morir una seixantena d'obres, gairebé totes castellanes, escrites per diversos enginyers i de les quals havia esdevingut propietari. Molts dels noms d'aquestes comèdies, d'una ingenuïtat pintoresca, responen al moment viscut per Gasset, que acomplí la gran performance en fer-se els primers treballs per a aixecar el monument a Frederic Soler. Gasset aprofità l'avenç per a signar un escrit en el qual declarava que si tenia per encertada la idea del monument, jutjava en canvi excessiu el títol de fundador del teatre català que volia atorgar-se a Soler, car era a ell, al propi Gasset, al qui de dret pertocava l'honor. Soler — afirmava — arribà al teatre català en fer tres o quatre anys que aquest funcionava sota la meua direcció. Deia, finalment, que es valdria de tots els recursos per a impedir que figurés en el monument cap emblema o inscripció que donés a entendre que anava l'obra en recordança del fundador del teatre català.

Un escriptor anònim — penso que Conrad Roure — posà a Gasset les peres a quarto. Tot i reconeixent els grans serveis prestats per Gasset a l'escena catalana, tot i fent a la seva intervenció en la marxa del Romea la justícia merescuda, assenyalà el replicador la distància que va de regentar una sala d'espectacles a fundar una institució; d'alçar un edifici per a representar-hi drames i comèdies, a escriure aquests drames i aquestes comèdies. Fundar el Romea — acabava dient — no és haver fundat el teatre català.

Després de la gesta que acabo de referir, Gasset, quan deixà el teatre es ficà en negocis menys afortunats, baixà el teló per sempre. L'home un dia popularíssim, reverenciat per autors i comedians, afalagat per l'èxit, possessor de no sé quina distinció oficial concedida pels serveis retuts al teatre català, restà-obscrit una pila d'anys. A mitjans del mes de gener del 1904 ens assabentàrem que havia finat amb la mateixa resignació i amb la mateixa modestia amb què havia assistit a la darrera etapa de la seva vida. En 1925, quan érem ja poquíssims a recordar-lo, fou posat el seu retrat a la sala d'actes de l'Associació de Empresaris de Espectáculos, de Catalunya.

JOSEP ARTIS

Dissabte, dia 25: Inauguració del Concurs amateur de Cactus i Plantes grasses.

Una estrena a l'Espanyol

Vàrem pensar que una flor no fa estiu, i dimecres de la setmana passada ens deixàrem caure a l'Espanyol, a l'estrena d'*Els flor de pèsol*, d'Edouard Bourdet, traduïda al català de l'Espanyol per Francesc Oliva i Ramon Vinyes, amb modificacions improvisades sobre la marxa pel primer actor, el popular Santpere.

No vàrem perdre del tot la nit, i no compartim la indignació d'aquell ciutadà que exclamava, en un entreacte:

—Quina barra! El que hauríem de fer, si hi hagués vergonya, és cremar el teatre!

De moment sospitàrem que proposava aquest càstig de precedents bíblics, revoltada la seva moral per l'analogia del tema que es tractava a Sodom i el de l'obra que s'estrenava. «Aquest home no deu haver-se fixat en la propaganda de l'obra», vàrem pensar. Que no s'hi havia fixat? Massa!

—On s'és vist — continuà l'indignat espectador — apujar l'entrada d'una pesseta a sis rals perquè estrenen una obra tan bona?... que diuen els cartells. D'això en té la culpa la premsa, que l'ha posada pels núvols.

L'home prenia per opinió de la premsa les gaselles elaborades a les administracions dels teatres que publiquen alguns diaris.

Posats a opinar amb una violència per l'estil de la de l'espectador anònim que indiscretament escoltàvem, hauríem proposat la crema — sinó que som massa escèptics — dels traductors i dels intèrprets. Adhuc sense conèixer l'obra en el seu idioma original, no costa res d'endevinar que d'un llenguatge

Edouard Bourdet

d'insinuacions, de mitges tintes, de traça d'expressió més necessària que mai donat el tema, s'ha passat a un text groller, de mal gust innecessari, que Bourdet, escriptor hàbil, no pot haver escrit mai. I al costat d'aquestes infidelitats, s'endevinen aquelles excessives fidelitats comprometedores, oblidant, per exemple, que *enganxar* no és sempre la traducció de *coller*, sobretot tractant-se d'aparellaments, tant si són naturals com contranaturals.

I aquells intèrprets! Ells bé prou s'havien posat frac, i elles vestits de nit, però aquella reunió aristocràtica era la cosa més troncada del món, en la qual, tret dels que parlaven, tots els altres no sabien què fer. I aquell darrer acte, a quina hora del dia passa, hom es preguntaria, si no fos que un «Bones tardes» ve a precisar-ho. Perquè eiles també duen vestits llargs, però ells van de jaqué. No és pas el repertori habitual de l'Espanyol el més a propòsit per a fomentar en els actors la capacitat d'encarnar personatges del gran món.

Prou, segons el repartiment, tot són ducs i princeses; però, dalt de les taules, no enganyen ningú, en cap sentit. Ni se'n podria pendre per *gens de la haute*, ni — i els felicitem — per *d'ells de pèsol*, i menys que cap altre, aquell que ens van dir que es diu Zanon, que semblava una caracterització més o menys masculina de la Monyos. Entre el públic, la nit de l'estrena, era fàcil de trobar, sense encaparrar-s'hi gaire, tot d'individus que haurien fet el paper millor que els actors.

Ens temíem que l'estrena d'aquesta obra constituís una manifestació o un recompte de forces. No hi arribà.

I de l'obra, què?, preguntaria el lector. Francament, la traducció i la interpretació ens impediren de fer-nos en càrrec. —

Urquinaona

PROXIMA ESTRENA

Un amor hoy para el amor. Mañana tal vez la muerte nos haya destruido.

JOAN CRAWFORD
GARY COOPER
VIVAMOS HOY

JOSEP ARTIS

Dissabte, dia 25: Inauguració del Concurs amateur de Cactus i Plantes grasses.

El teatre inèdit

Al cor mateix del districte cinquè, hi ha un cabaret modestíssim. Es gairebé clandestí. Cap rètol lluminós no l'anuncia. I, per a entrar-hi, heu de trucar a la porta tancada. Com en els *speakeasies* ianquis del temps de la prohibició. Entrem-hi. Així que hi poseu els peus, quaranta ulls de dona us contemplen. Són les tanguistes, palpitants de voracitat. Passem de llarg. No interessa. I anem al fons de la sala a saludar aquells dos per-

d'un bigotet impagable i de la beatitud inefable del somriure d'una boca molt petita i constantment entreoberta en semi-cercle. Unes comes molt curtes i molt primes tron-tollen continuament, i no poden aguantar aquell cap tan gran i aquell tronc tan rodonet que porten al damunt.

Moralment, Artur Colomer i Capuz és un àngel. Un tros de pa. És d'una ingenuïtat enternidora. D'una candidesa integral. No té

perdó de Déu aquell que li fa mal. Tot ell espiritualitat, és l'antítesi del materialista Enric. No lliguen. En Colomer no comprèn aquest afany de diners del seu company.

Ell, mentre tingui per menjar i fumar, ja és absolutament feliç. No té cap més ambició. Material, s'entén. Perquè de les espirituals ja en parlarem més avall. En Colomer és l'antítesi de l'Enric. No lliguen. Es barallen més d'una vegada cada dia.

Però com que són vells amics, sempre acaben abraçant-se. A l'estiu, En Colomer fa algun bolo. L'any passat en va fer un vestit de *gaucho*. Cal conèixer-lo

per a saber el que això significa. El retrat que reproduïm en dona una idea molt vaga.

Aquest estiu, el van contractar els organitzadors de la festa major de Serós. Havia d'anar de smoking. I en va llogar un. Els pantalons li venien llargs i l'americana estreta. Però no hi fa res.

Com que no tenia sabates negres, es va tenir les roses. I, pel camí, com que es va posar a ploure, se li van destenir. A Serós, va enviar un noi a comprar un coll.

Havia demanat un 42 i li van portar un 36. Però no hi fa res. Tot s'arranja en aquest món. I tallant el coll pel darrer i unint els dos trossos amb la lligacama d'una cupletista que havien contractat amb ell, tot va quedar solucionat... A Serós,

sonatges singulars que hi ha al costat del piano.

Aquest tan tivat és l'Enric, el pianista. És d'una rigidesa extraordinària. Físicament i moralment. Físicament, és tot d'una peça. Encarcarat i mecànic. Sense frontisses... I la seva cara és tan tensa, que quanriu, sembla que faci esforços titànics per a evitar que s'esberli com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una màscara de cera.

Moralment, és un materialista impenitent. Només creu en els diners. No està per sentimentalismes. I afirma molt seriosament que fa anys que s'ha assassinat el cor. És un cerebral com si fos una mà

LESLLETRES

DESPRÉS D'APENDRE GRAMATICA

Una petita injecció de confiança als escriptors

La implantació de les Normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans és una fita en la història de la nostra renascença. Només els qui hem pogut viure en el període anterior i hem tastat la seva anarquia i hem respirat la seva asfíxia, ens fem ben bé càrrec del que representa aquest trànsit que a les novíssimes generacions els deu semblar tan natural i tan inevitable que amb dificultat li concediran més importància que a un simple episodi de creixença.

I no obstant, l'episodi podia no haver ocorregut. L'episodi, tot i la seva aparent inexorabilitat, podia haver-se ajornat lamentablement. Bastava que en lloc de Prat de la Riba hi hagués hagut en el lloc de comandament un capità menys lúcid, menys capaç de comprendre els raonaments de Pompeu Fabra.

Però, les Normes foren promulgades. Heus ací el primer èxit. I foren tot seguit admeses per la quasi totalitat dels escriptors i de les empreses editores. I heus ací el segon èxit.

Ocorregué, tanmateix, que l'acceptació unànime no va anar acompanyada d'un assabament unànime i fulminant. Per començar, l'acceptació de les normes fou per a la majoria una mena de confessió d'un dogma, o de declaració de principis. En la pràctica, abundaven les infraccions, les atzagaiades i els anacronismes. És tan difícil d'aprendre ortografia quan no s'ha après a l'escola! Costa tant de refer una sintaxi quan el llenguatge viu és ple encara de girs que la contradueixen!

La persistència d'alguns venerables antinormistes, més que no en una concepció històrica o en un criteri filològic, recolza en la por de no ésser a temps d'assimilar cap novetat per útil o enraonada que sigui. D'antinormistes en queden pocs; gairebé tan pocs com voluntaris de la guerra d'Àfrica. Deixem-los morir en pau. No és d'ells de qui volia ocupar-me.

Recordo perfectament que anys després d'implantar les Normes, els que n'erem ardents partidaris, no sols per l'adhesió intrínseca que ens poguessin inspirar, sinó perquè teníem consciència que sense la unificació de l'idioma no era possible crear ni escoles, ni Instituts, ni editorials, ni fins literatura en el sentit modern del mot, vàrem experimentar rampells de mal humor i d'impaciència. Quantes faltes, encara, en els llibres! Quin garbuix, encara, en els diaris!

Naturalment, el remei decidí contra aquest desordre no era altre que la implantació de l'ensenyament català. Quan sortissin de les escoles generacions de nois i noies sabent l'ortografia i la sintaxi catalanes, s'operaria una millora ràpida i sòlida. Però, d'escoles de primeres lletres, ni hi havia ben poques — no és que avui n'hi hagi totes les que cal. Hom preveia que la depuració i la unificació de l'idioma escrit, camí per arribar a l'afinament de l'idioma parlat, seria més lenta i més laboriosa del que volien els nostres desigs. Aleshores, Pompeu Fabra preconitzà un remei com si diguéssim extern, però d'immèdiata eficàcia pedagògica. El remei consistia a formar un veritable exercit de correctors de proves, ben informats, ben orientats, ben joves, que col·locats a les impremtes en el lloc estratègic per on passen tots els originals, els intervinguessin amb tota l'energia necessària.

Aquesta falanx juvenívola, primer d'una manera irregular, avui d'una manera sistemàtica, ha arribat a formar-se. I actua. Tots els escriptors — jo el primer — li devem precises esmenes ortogràfiques i no menys precises correccions sintàctiques i rectificacions semàntiques. Ara ens han llevat una proposició a, enterament superflua; ara ens han ofert, entre dos verbs, un de meravellosament oportú. Un cop, ens han ensenyat l'ús correcte de *fretura*; l'altre, ens han desvesat d'un gallicisme o d'un castellanisme innecessari. Mai no acabaria d'esmentar els beneficis que en cal regrejar a la noble falanx dels correctors de proves.

Ara bé: no hi ha institució humana que al costat d'altres virtuts no enclouï algun

vici o, almenys, la llavor d'un vici. Els enèrgics correctors de proves — veritables cancellers de ferro — que exigia el nostre idioma en procés de fixació, tot retent immensos serveis, corren el risc d'enganyar la natural evolució de les formes verbals i, sobretot, de dificultar la cristallització d'estils diversos.

Reconec que encara avui, que existeix plenament, indiscutiblement, un idioma literari unificat, amb fesomia pròpia, amb diccionari, amb gramàtica, fóra una temeritat insigne de decretar un aflujament de la pressió correctora. No. No em passa pel pensament aquesta heretgia. Encara avui, la majoria dels escriptors, àdhuc els caps de brot, necessiten que els vigilin, que els ajudin, que els rectifiquin.

Res d'afluixar!

Però... (Que és difícil de dir el que vull dir sense que en pateixi la meua fama d'home disciplinat.) Però, tot mantenint la mateixa pressió i la mateixa vigilància, sense minvar gens l'autoritat del corrector de proves competent, potser comença a ésser hora d'infondre als escriptors una mica de confiança en llur pròpia intuïció expressiva. L'escriptor — tots hi estem fortament d'acord — ha de saber ben bé la gramàtica i l'ortografia; ha de conèixer els clàssics; ha de llegir el diccionari... L'escriptor ha de posseir a fons el seu instrumental i la matèria a la qual l'aplica... Conformes de tota conformitat. Però un cop complertes aquestes condicions bàsiques, l'escriptor que és escriptor ha de recordar que, comptat i debatut, qui ha de marcar les tendències de l'idioma és ell. Un hom pot rectificar-li la falta que comet sense adonar-se'n per ignorància, però ja ha d'anar més amb compte a negar-li tot dret al neologisme deliberat i tot dret a l'arcaisme volgut i tot dret al dialectisme reflexiu.

Anys ençà, va aparèixer un llibre que, de moment, va produir un cert escàndol. Era un aplec de crítiques on es denunciaven amb cert mal humor els pecats contra l'idioma comesos per Azorín, per Valle-Inclán i altres capdavanters de la literatura castellana. Sens dubte, el gramàtic tenia raó des del seu punt de vista; fins reconeixere que la seva denúncia fou útil a les lletres, puix que promogué reflexions sobre diversos problemes de l'idioma i del gust. Però, en definitiva, el castellà deu molt més a Azorín, a Valle-Inclán, a Pérez de Ayala, tot i llurs incorreccions, que no a... vetaci que no em recordo ja del nom de l'eruditíssim lingüista que pretenia ataconar-los!

La gramàtica i els diccionaris ensenyen a escriure. Però la literatura, la poesia, l'art de l'expressió, són els que creen les regles de l'una i nodreixen els vocabularis de l'altre. Una veritat a retenir!

El mèrit excepcional del mestre Fabra, el gran enginyer de l'idioma, ha estat de comprendre com ningú o com pocs dels seus deixebles, que les estructures gramaticals i els aparells ortopèdics sols serien fecunds en la mesura que els revestiria la carn viva de la creació literària.

CARLES SOLDEVILA

A propòsit d'una publicació catalana

Sr. Director de MIRADOR.

Estimat amic: Us agraïm de veres els elogis i els encoratjaments que des de MIRADOR heu dedicat al nostre petit *Sol Ixent*. M'interessa, però, fer constar que jo només em cuido de regir la seva redacció i que aquesta publicació a París en llengua catalana no hauria estat possible sense el concurs de l'editor català Sr. Josep Vila Martí-nez, el qual no solament respon de les despeses necessàries sinó que assegura la seva continuïtat ocupant-se personalment de la feina administrativa i publicitària.

Afectuosament, us estreny la mà,

Albert Junyent

París, 16-XI-33.

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu

FIGURINS
MODES D'HIVERN 1933-34
Revistes Franceses, Americanes, etc.
Grans salons amb taules d'exposició
Entrada lliure

Llibreria Francesa
RAMBLA DEL CENTRE, 8 i 10
Sucursal: PASSEIG DE GRÀCIA, 87
BARCELONA

PREMI NOBEL 1933

Ivan Bunin

Recurrent la llista de llorejats amb el Premi Nobel de literatura (MIRADOR la publicava l'any passat), hom s'adona que no hi figurava cap nom rus. En 1901, primer any d'atribució del premi, qui era l'escriptor més cèlebre del món? Sense cap mena de dubte, Tolstoi. I, no obstant, l'Acadèmia Sueca li preferí Sully Prud'homme, poeta ja oblidat i no pas injustament. Rússia seguí essent oblidada els anys següents, i Txékhov morí sense haver rebut aqueixa distinció.

Com si volgués reparar-se aquest oblit, aquest any ha estat atorgat el Premi Nobel a Ivan Bunin, després d'haver-se dit que se'l partiria amb Dmitri Merejkovsky, amb-

dós russos exiliats, però aquest molt més conegut que aquell.

Per bé que molt apreciat en medis més aviat restringits, el talent de Bunin, que no té res de popular, no ha arribat al gran públic, ni al seu país, ni a l'estranger, malgrat les traduccions. Exiliat des de febrer de 1920, ha hagut de perdre tot contacte amb els seus lectors russos.

Com a pròleg de la traducció francesa de *Le monsieur de San Francisco* (amb un retrat de l'autor quan encara duïa barba, per Bakst), figura una carta de Bunin a l'editor en la qual dona uns dades de la seva vida.

Nasqué el 10 d'octubre de 1870 en una família antiga de gentilhomes camperols que ja ha donat altres noms a les arts, a Voronéix, a les estepes de la Rússia central, on els tsars, per tal d'oposar una barrera als tàrtars del sud, havien afavorit l'establiment de famílies russes vingudes de tots cantons. A això és degut que s'hi parli el més ric de tots els dialectes russos. D'aquesta regió procedeixen també Turguenev, Tolstoi i molts altres escriptors.

Aviat començà a escriure, vers i prosa. Guanyà el Premi Púixkin: fou elegit de l'Acadèmia Russa. Bunin, fora de quan viatjà pels països del litoral mediterrani, visqué gairebé sempre al camp, a part, sense arregar-se en cap escola ni grup literari, ni intervenir en política. A darrers del segle XIX i primers de l'actual, la qüestió que preocupava i decidia els medis literaris russos, era si un escriptor anava en pro o en contra del règim, si sortia o no del poble, si havia estat empresonat o deportat, etc. Bunin es preocupava simplement d'escriure i de descriure el caràcter rus, que troba d'una original complexitat i essencialment trágic. No es dedicà a afalagar el poble, com s'estilava, ni ningú. La revolució russa no el sorprengué, però la realitat sobrepassà tot el que es podia esperar. En maig de 1918 sortí de Moscú cap a la seva terra natal, aleshores disputada entre els blancs i els roigs, i en febrer de 1920 marxà a l'estranger. Visqué primerament a París, però després es fixà a Provença, país en el qual troba més semblances de llum i de paisatge amb la seva Rússia del sud.

Pozner col·loca Bunin entre els darrers — darrers en data — representants d'un d'aquells dos corrents que tenen llur origen en Púixkin, el camperol i realista en el qual s'inscriuen també Gógol (en part), Gontxarov, Turguenev i Ostrovski, i que arriba a l'apogeu en Tolstoi.

Duen els crítics que el caracteritza essencialment l'art de Bunin és la beutat de l'expressió, el ben acabat de l'estil. Per això és difícil que una traducció faci alguna cosa més que deixar-ho entreveure.

Tant en vers com en prosa, el seu art és clàssic, tradicionalista, del tot dintre el corrent del realisme rus, l'estat major modern del qual — Kuprin, Andréiev, Chmelev, Bunin — s'agrupa un temps a les pàgines de l'almanac de *La Conscience* que dirigia Gorki.

No havent de viure de la seva ploma, sense obligació de sotmetre's a treballar per encàrrec, Bunin podia escriure només el que li venia de gust i polir el que escrivia fins a adquirir l'exactitud i metedat que el caracteritzen. S'ha dit que la seva fórmula podia ésser: «els termes més exactes en l'ordre més lògic, per a l'aplicació de la qual disposa d'un vocabulari immens i precís».

De 1920 ençà, exiliat, considerat a la U.R.S.S. com un escriptor burgès, Bunin ha perdut tot contacte amb els lectors del seu país, submergits sota l'allau de literatura dita proletària, que és un món completament diferent i del tot oposat al seu.

Per primera vegada des de la seva institució, el Premi Nobel és atorgat a un escriptor arrencat de la seva terra natal per la revolució més radical que mai hi hagi hagut al món.

Si el poeta suec Erik Axel Karlfeldt podia renunciar diverses vegades d'optar al Premi Nobel per raons de delicadesa (era secretari permanent de l'Acadèmia Sueca) i aquest no li era atorgat fins a 1931 a títol pòstum, si l'any passat John Galsworthy es podia permetre el gest de cedir les 400.000 pessetes que representà el premi, al Pen Club, no és versemblant que un escriptor rus refugiat en terra estrangera menyspreï una ocasió així.

EL POETA HEROIC

Lauro de Bosis

En el món literari i periodístic internacional, i especialment a Londres i a París, s'ha volgut commemorar amb una trista solennitat el segon aniversari de la mort del jove i heroic poeta italià Lauro de Bosis.

Recordem també nosaltres aquest jove italià que ha conegut l'angoixa de l'exili, que cap descripció no podrà mai fer entendre a qui no l'ha coneguda. Haver, per una divergència de pensament amb els homes que governen el país on s'és nascut, on ha transcorregut part o tota la pròpia vida, d'abandonar les coses més cares, i anar-se'n a un altre lloc a cercar refugi i guanyar-s'hi la vida, amb el dubte torturant de si un dia es reveuran aquells llocs, és un estat de sofriment que només es pot imaginar, perquè la ploma es refusa a descriure'l per ésser massa freda la paraula.

Fa prop de dos anys que es veié, al vespre, aparèixer un aeroplà sobre el cel de Roma. Gairebé fregant les teulades, seguia els principals carrers de la ciutat i deixava anar una pluja de manifestos. Aquest bombardig de paper durà més de mitja hora. Però s'alçaren esquadres d'aeroplans de caca i el misteriós aparell desaparegué.

Els missatges que el desconegut havia llançat eren tres: un al rei d'Itàlia, els altres dos al poble. Duien com a data «d'any vuitè de l'assassinat de Matteotti» i eren signats per l'Aliança Nacional. Al rei d'Itàlia se li deia entre altres coses: «Els italians que sofreixen la vergonya d'ésser tractats als ulls del món com un ramat servil, ignoren si esteu amb ells o contra ells, amb la innoble colla dels opressors. Trieu, Majestat, i no firmeu amb la mà de Carles Albert els decrets de Radeski. No existeix un camí d'entremig.» Al poble italià se li deia: «Qualsevulla que sigui, maleïx certament el feixisme; i en ressents tota la vergonya servil. Però per la teva inèrcia, en comparteixes la responsabilitat. Creu en Itàlia, creu en la llibertat. Tornarem a tenir el nostre Ressorgiment. Els nostres opressors són més corruptors i més bàrbars que els de l'altra vegada. Només llur complicitat els té units. Nosaltres hem d'estar units per la voluntat d'ésser lliures.»

L'aeroplà d'un sol ocupant ha desaparegut. Sortit del lliure cel de França, no hi ha tornat més.

Centenars d'aeroplans del seu ex-amic Balbo han abatut Lauro de Bosis i el seu minúscul aparell. Aquest podia volar a 130 quilòmetres per hora; els feixistes, a 300.

Gabriele D'Annunzio volava un dia sobre Viena llançant missatges pacífistes. Lauro de Bosis volant sobre el Palau Venècia també ha llançat missatges, que, desgraciadament, com els de D'Annunzio, no han tingut cap resultat.

Lauro de Bosis fou també un moment filofeixista. Com Curzio Malaparte, com tants altres, els projectes del feixisme naixent trobaren en Lauro de Bosis un ardent partidari. Mussolini l'ompli d'honors, a fi de conquistar per al seu partit una intel·ligència i una sensibilitat com les seves. Amb aliats com Lauro de Bosis, el nou règim segurament hauria d'ajuntar a la seva victòria material una victòria molt més important, la moral.

Però quan Lauro de Bosis tornà d'Amèrica — on havia anat a donar una sèrie de conferències — s'adonà de la veritable naturalesa del sistema feixista i el seu ànim es revoltà. Callant hi sortia guanyant. Poc se li'n donà. Veia que ho pot perdre tot, àdhuc la vida; però sent la necessitat d'obrar. Llançà a través de la Península cada setmana lletres signades per l'Aliança Nacional en les quals era contingut tot el que callaven els diaris. Durant cinc mesos Itàlia fou inundada d'aquestes crides a la llibertat. Però un dia, obligat a fer un viatge, Bosis confià a dos amics l'encàrrec d'expedir aquestes cartes. Els amics foren descoberts, empresonats. Camí de retorn, el poeta, avisat, es detura. Què fer? Compartir la sort dels seus amics? L'acció seria misera-

blement estroncada. No. Es queda a França. Ho ha perdut tot. De ric ha passat a pobre i per tal de guanyar-se la vida accepta de fer de porter d'un hotel de París. Les estones lliures escriu versos i aprèn a pilotar. Fa economies increíbles i amb l'ajut modest d'uns amics exiliats reix a comprar un aeroplà. El de la seva mort. Però també el de la seva glòria.

Justament aquests dies han aparegut dues edicions d'un drama en vers, *Icare*, del qual hi ha crítics que afirmen que és d'una lírica superior a la de D'Annunzio i del pare del nostre heroi, també poeta, Adolfo de Bosis. Les dues edicions d'*Icare* són una en francès, amb pròleg de Romain Rolland, i una altra en anglès, amb pròleg de Gilbert Murray.

La dedicatòria d'*Icare* diu: «A mi. Al meu germà Valente i a tots els que tindran el destí i l'esperit d'Icar.»

El que ha commogut especialment Pierre Mille, Romain Rolland i Gilbert Murray són les pàgines contingudes en *Icare* que mostren fins a quin punt l'heroic gest de Lauro de Bosis era preparat i tot previst. Aquestes pàgines es titulen *Història de la meua mort* i foren escrites, en francès, la nit abans del vol. L'estil és límpid, el pensament lúcid, i en traspua una joventut somrient i vibrant.

Les esperances en l'èxit de l'arribada empresa són minimes, gairebé nulles. Però això no el detura.

Aquestes deu pàgines escrites per un xicot davant el qual s'obria una vida ampla de promeses, han fet vessar més d'una llàgrima, com confessa Pierre Mille que li ha passat, fet insòlit dels llunyans temps de la seva adolescència. El crític francès arriba a imaginar que Mussolini també deu haver admirat el jove poeta fins al punt de dir: «Si no fos jo, voldria ésser ell!» Si el conegué bé, sabria que el dictador és implacable amb els seus ex-amics. Que ho digui l'exdiputat socialista, decorat a la guerra, Ernesto Tariboni, condemnat a trenta anys de galeres, que al cap de deu anys continua extingint la pena per haver combatut el principi de la tirania feixista.

Lauro de Bosis esperava que el seu exemple seria imitat. «L'alliberament d'Itàlia del feixisme ha de costar algunes vides humanes. Jo començo la sèrie. Endavant!», ha deixat escrit en una carta.

Però el nebot de Carles Albert segueix signant aquells decrets que el poeta comparava amb els de Radeski i el seu gest no ha tingut imitadors.

Senyal dels temps? No ho sabríem dir. Sigui com sigui, el nom de Lauro de Bosis s'ha immortalitzat no sols com el del seu pare Adolfo de Bosis en el camp de la literatura del seu país, sinó en aquell més vast de l'heroisme i la civilitat.

LEO YOGAM

Acaba de publicar-se el volum VI de les Obres Completes de JACINTO VERDAGUER

Santa Eulària - Roser de tot l'Any - Veus del bon Pastor - Caritat

Un volum de 450 pàgines

Preu: 7 pessetes

Administració i venda:

Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3

Llibreria LOUIS BERGÉ
Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118

Ultimes novetats Franceses

F. DELAISI. — La Bataille de l'Or.
F. OLIVIER. — Picasso et ses amis.
T. HARDY. — Le Trompette Major.
M. RAYMOND. — De Baudelaire au Surréalisme.
A. MAUROIS. — Edouard VII.
CURTIUS. — Balzac.
B. de JOUVENEL. — La Crise du Capitalisme Américain.

Kiosque Français
Rambla Estudis, 7

Els Evangelis

Encara no els hem superat.

En aquests Evangelis veiem Crist anant, en tots sentits, al davant de la raça humana.

Per obtenir aquests llibres immortals, amb el seu artístic estoig, envia el seu nom i adreça, més 65 cèntims en tìmbres de correus, a la

Casa de la Bíblia

Corts Catalanes, 552 - Barcelona

Es poden també demanar en castellà

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI
Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions PROJECTOR

Apel·les Fenosa

Dèiem la setmana passada alguna cosa referent a dues de les classes d'escultura que es realitzen pel món. Dèiem també, respecte a una d'elles, que era molt ben representada per Florenci Cuairan. Mancava la presència de la seva antípoda, un motiu de comparació.

Avui es pot assenyalat d'una manera brillant, degut a la coincidència servida per ha posat al davant Apelles Fenosa a la Sala Parés, a quatre dies de l'exposició de la Sala Barcino. Fenosa és un anti-Cuairan i, pel que fa a la seva manera escultòrica, és un dels més ben classificats, exactament com l'altre, per a assumir tota la responsabilitat de l'escola i figurar com un dels seus més dignes representants.

Tot això ja era conegut. Però l'excel·lent conjunt recensionat fa una setmana ens ha obligat a entrar a la vella sala del carrer de Petritxol amb un esperit més que mai disposat a les exigències.

Perquè en un moment donat havíem arribat a entreveure en l'escultor una impressió d'una lluita no sempre reeixida contra els morbosismes. Al costat d'una obra pura, tot expressió de sentiment, s'observava com una defallença, una lassa interpretació d'hipochondria integral, tot i no deixant d'ésser mai escultura.

Aquest efecte, naturalment, tenia tota la semblança del dubte que en matèria artística pot proporcionar la patologia aplicada i havia fet pensar, parcialment, que Fenosa cercava inútilment alguna cosa que ja tenia arran de mà.

Ara s'ha esvaït. A can Parés hi ha un Fenosa clar, vibrant, assolint grans situacions de delicadesa, anorreat tot els vestigis de dubte i aconseguint un conjunt molt bo pel que té d'emotiu i de trepidant sensibilitat. Així, en cercle, aquestes paraules donen el to general de l'exposició.

No volem insistir en principis ni molt menys apuntant criteris que pel seu pronunciat personalisme esdevindrien dubtosos.

L'escultura de Fenosa és un amuntegament de consideració de fragments d'esperit organitzats en volum sota un sentit de depuració compositiva, i, per definició, una de les coses que avui dia es fan dintre el ram amb un màxim valor comunicatiu, que és a la fi un dels valors més a tenir en compte en tot procés de l'art. En aquest sentit l'escultura de Fenosa sobta. Potser és una de les seves facultats més exacerbades.

Tot té una història, tot posseeix un llarg recital d'intimitats que s'agafen en el lleu exercici de la contemplació.

Les 36 peces del catàleg no permeten un minucios detall en la seva recensió, i degut a aquesta impossibilitat es crea una necessitat periodística d'aturar-se en el millor que figura en les tres parts subdividides de la col·lecció, les quals responen a una classificació de relleus, figures i caps.

Pel que fa a la primera secció, l'obra número 5, *Repòs*, adquireix tota la intensitat gràfica i profunda de l'artista unida a un fortíssim coneixement de les possibilitats de l'ofici; al nostre entendre, és una peça de gran valor que explica amb gran loquacitat una carrera amb les seves naturals desviacions, i, per extensió, totes les idees sotmeses a l'estil, que és únicament i per sobre de tot sensible i sincer.

Les tres gràcies és un bronze fet amb amor i que reix com a sentiment, esperit i gràcia.

Finalment, hi ha per esmentar dos retrats de nen, que dintre el retrat són excel·lents obres i que aporten la darrera nota de punt dolç d'aquesta darrera exposició d'Apelles Fenosa. Cal no oblidar un magnífic cap de dona amb vel, tot ell cenyit per una rel-

giositat espiritual i que és, en la seva serenitat, l'epicentre de la reunió escultòrica.

Rafael Benet

En una altra sala de can Parés, Rafael Benet ha deixat a la consideració del nostre públic la quantitat de trenta teles, entre noves i realitzades fa un temps.

Benet és un d'aquells pintors diversos que salten de la branca del bodegó a la del paisatge i de la figura, amb un gest agíllissim

Fenosa - Relleu

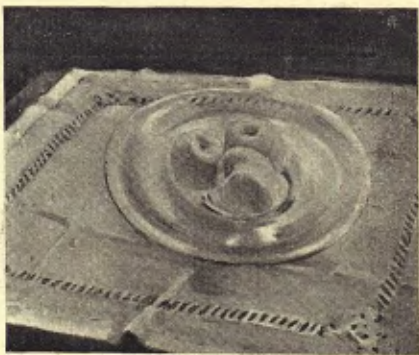
i posant-hi un gran pòsit de coneixements i un esperit d'inquietud eterna. Aquesta diversitat i l'altra, la del procediment, sempre acaben en equilibri en la sensació davant la gent que no ha passat res.

Mai no s'hi veu l'afegit, ni s'hi pressent la rellicada.

Això és producte de saber pintar i de saber destriar els moments inútils que tothom té un dia qualsevol.

També és producte de tenir col·leccionat a la retina tot aquest complex que en forma de model s'observa constantment i que Benet guarda amb un interès artístic.

Si no, que serien les teles de Tona i les de natures mortes i de les figures? Tot és insistir feliçment sobre una cosa de confiança amb la qual existeix una evident familiar-

Benet - Bodegó

ritat i bon tracte. Si una diferència hi ha, és únicament la d'una superació lenta i seguida. El pas darrera pas de la veritable consciència.

El bodegó de Benet dona l'exemple. El bodegó és quelcom de trossejat per la legió que ha pintat d'ençà que Van Eyck va inventar la pintura a l'oli. Ja s'ha dit tot. És l'especialitat en la qual l'home més incapaçitat ha arribat a donar la sensació que el que feia, amb una mica de caritat, es podia qualificar de pintura.

No obstant, el bodegó, per la seva facilitat aparent, té una pedra al mig del pas, que ocasiona ensopegades sovint d'uns efectes retroactius.

Hi ha molta de gent desgraciada que camina pel món deixada de la mà de Déu gràcies a haver pintat un bodegó que va tenir èxit.

Quan han passat uns anys i els quadros que n'expliquen un encara s'aguanten o encara van guanyant, es pot dir que el seu autor va bé.

I el bodegó de Benet és d'aquests. Ric de matisos, equilibrat de cap a cap i resolt amb una completa desimboltura.

Benet ho pinta tot. El to de diversitat pot provenir d'aquí. Mai no s'ha aturat en el comentari parcial; és a dir, sempre va per atènyer els recòndits misteris de l'expressió que totes les coses posseeixen.

Fa l'efecte de servir-se d'un pinzell ampol·lós que es cuida de tot, que amb una pinzellada i una labor enciclopèdica es fica pels angles i pels valors i dona la intensitat merescuda des de l'objecte principal fins a la darrera excusa pictòrica.

Així sempre és pintor; a les coses separades aquest esperit de transcripció de l'estudi hi dona un formidable to i una impressió tan excel·lentment acabada que l'immunitat de tota malícia crítica.

L'exposició inaugurada dissabte passat té la gràcia de viure una perfecta harmonia, un conjunt de compenetració absoluta entre tots els elements que la componen, a despit d'aquella diversitat de què hem parlat i que ara ni volem recordar.

Perquè ens sembla que això que a un altre pintor li seria un handicap, a Benet se li converteix en un mèrit.

ENRIC F. GUAL

En pro o en contra de la neteja dels quadros

Léo Van Puyvelde, professor de la Universitat de Lieja i conservador-cap dels Museus reials de Bel·gica, ha editat un fullet d'una dotzena de pàgines, defensant la neteja a consciència dels quadros antics. La qüestió tenia partidaris i adversaris. Aquests darrers sostenien que una neteja treia «encis misteriosos dels segles». Potser pensaven, esgarriats, en aquell temps en què les restauracions eren fetes sense cap respecte i es preconitzava per a rentar quadros, l'ús de llet, sabó, aiguardent, vinagre, patates i altres mètodes que recordem els del curanderisme.

Van Puyvelde es declara partidari, en canvi, de la neteja, però no tal com es feia deu anys enrera als museus belgues, que es recobrien els quadros amb un vernís conegut amb el nom pintoresc de «to de galeria», sinó de la neteja i restauració honorades, tal com no es practicaven pels restauradors del segle XIX, que pretendien millorar l'obra on posaven llurs mans pecadores. Eren els temps de les restauracions a base de betum, atribuint-li que donava transparència als colors; però això només era veritat de moment, i tot envellint-se, el color pren una aparença ollosa, i el betum en assecar-se es contreu.

Van Puyvelde diu sobre això:

«Hi ha romàntics als quals agrada aquesta tonalitat una mica passada. S'estasien al seu davant i la lloen com l'encant misteriós que els segles donen a les coses velles. S'imaginen que aquell to d'or vell és la patina del temps. No em costaria gens de provar que aquesta patina del temps ha estat pagada per l'Estat belga, en dates que puc determinar, als restauradors que treballaven sota l'ègida d'una comissió oficial, i que aquesta patina es pot comprar, preparada i a punt de servir, a Anglaterra.» En efecte, el «to de galeria» ve a costar uns quatre xilings el litre.

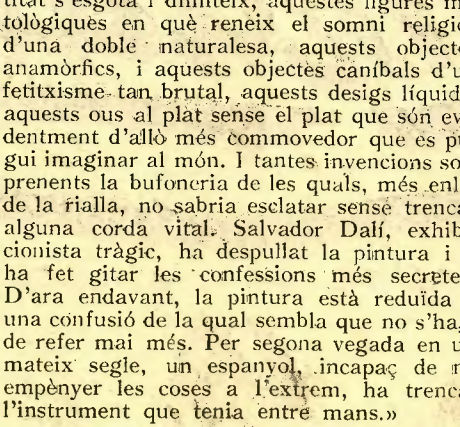
Fa tres anys, *L'amour de l'art* feia una enquesta sobre la qüestió de la neteja dels quadros, i apareixia un manifest en contra signat per una quarantena d'artistes. Però després, vint-i-cinc dels signants es retractaven dient que havien firmat sense llegir bé el manifest o sense conèixer les obres incriminades, i es declaraven partidaris de la neteja i de les restauracions a consciència, tal com, dit sigui de passada, es fan als Museus de Barcelona.

Dalí vist per Cassou

L'hispanista Jean Cassou parla de la jove pintura espanyola, en un estudi aparegut en un dels darrers números de *La Renaissance*, que comença remarcant que les inquietuds de la pintura francesa han estat remogudes per obra i gràcia de dos artistes espanyols: la descoberta, deguda a Cézanne, del Grec, i l'arrelament de Picasso a París, tan fort que ha arribat a fer oblidar la seva nacionalitat.

Parlant de Salvador Dalí, «que renova l'acció subversiva i inquietant de Picasso», Cassou escriu:

«Com a pintor, ha tingut l'extraordinari coratge de fer l'apologia de Meissonnier, maníac del detall fotogràfic, i la de Böcklin, mestre del mal gust allegòric. La seva manera, en efecte, té d'aquesta doble tradició, però l'afirma i la realça amb un cinisme tal que, més enllà de Meissonnier i de Böcklin, re-crea una manera nova. Quant als temes que constitueixen l'essència espiritual d'aquest art, hom sap tots els problemes patètics que plantegen i com, traduint directament somnis i imaginacions que són pura matèria de psicoanàlisi, ens menen a aquells confins en què l'art, desfrenat, espolsant-se totes les traves, pren el rostre de la follia — és a dir de la vida mateixa — impura i declarada. Per això aquestes formes paranoiques, en què el principi d'identitat s'esgota i dimiteix, aquestes figures mitològiques en què reneix el somni religiós d'una doble naturalesa, aquestes objectes anamòrfics, i aquestes objectes caníbals d'un fetixisme tan brutal, aquestes desigs líquids, aquestes ous al plat sense el plat que són evidentment d'allo més commovedor que es pugui imaginar al món. I tantes invencions sorprenents la bufoneria de les quals, més enllà de la rialla, no sabia esclatar sense trencar alguna corda vital. Salvador Dalí, exhibicionista tràgic, ha despullat la pintura i li ha fet gitar les confessions més secretes. D'ara endavant, la pintura està reduïda a una confusió de la qual sembla que no s'hagi de refer mai més. Per segona vegada en un mateix segle, un espanyol, incapaç de no empenyer les coses a l'extrem, ha trencat l'instrument que tenia entre mans.»

Josep Narro, il·lustrador

Quan els frares montserratins convocaren el concurs de Montserrat vist pels artistes catalans, poguérem constatar que, a desgrat de la propaganda, dels premis nombrosos i generosos, de les facilitats ofertes als concursants, els artistes catalans no veien el Montserrat de cap manera, ço és, de cap manera digna d'ésser presa en consideració. Aquell concurs, apreciat en conjunt, no fou

deixar-hi pietosament ajeguts els infelïços dibuixos desestimats.

Conec d'altres il·lustradors així de discrets. Animes grans i resignades. Unes vegades són esperits fatalistes; altres vegades esperits modestos, decantats a l'admiració de l'art de tothom i recatats fins al renunciament pel que fa a l'obra pròpia. Aquest esperit de retracció i timidesa, no sé per quines raons, no es manifesta pas gairebé mai entre els escultors. Junceda, Obiols, Marlet, Ricard, Humbert, Pey, Ribot, Canyelles, Vila-Arrufat, el gravador Torné entre molts altres il·lustradors catalans del nostre temps que podria citar, són així de discrets.

El mateix Apelles Mestre, que ha aconseguit més èxits que tots els artistes anteriorment anomenats, fou sempre model de discreció, i encara avui dia no el sentireu parlar d'ell ni de la seva obra. Així mateix trobaríem en el passat del nostre art edificants exemples de modestia, sorprenents casos de modestia: el gran Pellicer, el tan mal conegut Manuel Moliné, el quasi ignorat Josep Cabrinety... Xavier Nogués en els nostres dies fou també artista discret fins a l'esborrament: no feia res un cop havia insistit lleument i sense resultat: no feia res ni hauria probablement fet res si no l'haguessin empès a sortir de l'obscuritat en què ja s'havia resignat a vegetar i a extingir-se. Això és el que també cal fer amb Josep Narro: treure'l de l'obscuritat en què sembla decantat a immergir-se. Josep Narro, retret, és un gran valor perdut. Cal doncs fer el que calgui per a imposar-lo a l'atenció dels editors, de la crítica, dels col·leccionistes i dels pintors i dibuixants que ignoren l'existència d'un company tan ben dotat i, sobretot, tan poc competidor...

Josep Narro - Il·lustració inèdita per a *El Torero Carachon*, de Gómez de la Serna

sinó un concurs de notes de color i de colorines, un aplec de *croûtes*, les menys indigestes de les quals, les premiades, eren representació de la producció infima de cada un dels artistes afortunats. Un sol expositor sobresortí, un artista nou, de gran penetració, de molta empena i admirablement dotat, exercitat, aplomat, dúctil com un mestre. Aquest artista era Josep Narro, el

Josep Narro - Autoretrat

qual es revelava al públic de les exposicions, debutava doncs, amb una col·lecció de dibuixos encisadors que il·lustraven les estrofes del *Virolat* — no cal dir que els dibuixos del dibuixant nou vingut no foren premiats, tot i que la impremta montserratina edita bons llibres il·lustrats. Es que l'artista debutant s'anomenava tan sols Josep Narro, i ningú no estava avesat a posar els ulls en blanc després de pronunciar o escoltar aquests noms. Tan sols s'hagués anomenat Riquer, Pascó o dos centímetres d'Obiols, ja hauria aconseguit Josep Narro que la gent s'aturés a considerar els dibuixos d'aquell il·lustrador el món del qual sonaria a gasella, a dinar d'homenatge, a professor cèlebre o bé a estimat director.

Però, ho repetim, Josep Narro no podia penjar el seu prestigi de debutant en cap món conegut en el nostre món artístic, i el que és pitjor, no sentia vocació, ans horror, per acreditar el seu nom ni la seva obra. Josep Narro no té temperament de lluitador: la seva discreció, que apar exagerada en la golafressima societat d'avui; la seva modestia i la seva resignació infinites davant de les contrarietats, són virtuts o defectes tan constants, tan consubstancials amb la seva filosofia de la vida, que accepta ascèticament, com una llei natural, el rebuig dels incompetents, de la gent lleugera i de tota mena de recusadors. Si el jurat no premia els seus dibuixos serà ben bé perquè ha d'ésser així: des de l'època terciària l'univers teixia les innumerable incidències que generessin un avi i uns pares de Josep Narro, un Josep Narro amb uns dibuixos a punta de ploma; i, més enllà, un jurat que els refusés; i un públic distret que sosté a peu i a cavall si Matisse usa falses ulleres blaves i si els rabassaires feren matx nul... De manera, que no hi ha res a fer sinó canviar d'ofici.

Josep Narro és així de pessimista: no creu pas que els seus dibuixos siguin dolents, però sí creu que quan qui els ha de premiar o d'editar no fa res d'això, el més prudent és no recórrer a la guàrdia civil ni a la F. A. I. per a fer-los editar o premiar per força; per a Josep Narro, el més raonable en aiventeses tan poc aiventes és el següent: obrir el calaix dels papers oblidats i

tes i dels pintors i dibuixants que ignoren l'existència d'un company tan ben dotat i, sobretot, tan poc competidor...

Val a dir, però, que Josep Narro no és del tot desconegut dels editors. Per a la magnífica editorial Seix i Barral il·lustrà diversos llibres per a adolescents: *Nendfar Escarlata* (1930) i *El Dios Leopardo* (1932), del capità Nilson; un *Compendio de Historia Sagrada* (1926) i una *Historia Sagrada* (1928), de Rafael Marimon; les il·lustracions d'aquest darrer llibre signades amb el pseudònim Bermejo. Un *Compendio de la Historia de España* (1932), d'Albert Llano, i una *Historia Universal en lecturas amenas* (1926-27), ambdues obres per Alberto Llano. Uns *Primer, Segundo y Tercer Compendio de Lecturas*; tres volums, per Pascual Ruiz (1930). Per a la Llibreria Catalònia il·lustrà *Les Victòries de Roger de Llúria* i *La Conquesta de València* (1931).

Per a la Llibreria Montserrat il·lustrà un llibre manuscrit escolar titulat *El meu Epistolari*. Cal afegir que l'Editorial Seix i Barral posseeix encara inèdits uns seixanta dibuixos de Josep Narro, ço que fa, amb els editats, alguns centenars de dibuixos a la ploma i lavats, tots ells importants i, més valuosos amb l'experiència de l'art de l'il·lustrador que el dibuixant va adquirint. Uns pocs d'aquests dibuixos van signats amb pseudònim; d'altres, poquets també, sols porten un monograma on la J. i la N. inicials del nom de l'artista es conjuguen quasi indexiframent; la majoria són dibuixos anònims.

Aquests dibuixos són més bells i més destres a mesura que passen els anys, els pocs anys de labor artística que compta Josep Narro; però també són cada dia més adients a la il·lustració del llibre, la qual coneix en profunditat, des del punt de vista artístic, i bibliofílic, i editorial, i tipogràfic. Josep Narro és l'il·lustrador prototípic i vocacional, tan rar arreu, i particularment a Catalunya. El nostre artista eixí de Llotja per a exercir la pintura, però la vocació il·lustracionista que se li despertà aviat l'arrossegà cap al conreu exclusiu d'aquest art, i Narro s'hi llurà en cos i ànima. Josep Narro viu tan encisat en la pràctica de dibuix d'il·lustració que adhue quan ningú no s'interessés per la seva obra no es consideraria del tot mal·aventurat si al món restava un llapis i un boc de paper per a dibuixar-hi tot el que esdevé en el món, a Barcelona, al seu barri, al carrer on té casa parada o a qualsevol recó de món on l'atzar el relegués. La vida suburbial sobretot l'encisa. Així es dona el cas que quan deixa de dibuixar per als editors no es llura pas al descans de la inactivitat, sinó al descans que és per a ell el deixar el dibuix de peu forçat pel dibuix lliure, el dibuix d'editor pel dibuix d'elecció: adés el dibuix del natural, adés el dibuix d'il·lustració d'aquells autors que ell estima més. En aquestes ocasions il·lustrà amb felicitat, per a l'editor desconegut, uns *Contes de Poe* i *El Torero Carachon*, de Gómez de la Serna. Qui editarà aquests dos llibres engrescadors, qui voldrà editar el *Virolat*, tan deliciosament il·lustrats per Josep Narro?

Que consti almenys que a Barcelona existeix un il·lustrador de primera força tan sols conegut per uns pocs editors, ignorat dels bibliòfils i dels agencadors de llibres de bibliòfil. Siguem-hi tots, els homes de bona fe i els homes de gust, a treure de l'isolament on sembla embriagar-se de voluptat contemplativa aquest exquisit Josep Narro que treballa per als àngels i no sembla sinó que treballa per al dimoni.

JOAN SACS

raspalls per a tots els usos

articles de neteja—objectes per a presents

rambla catalunya, 40

Agència exclusiva per a la venda de

MIRADOR

Societat General Espanyola de Llibreria

Barbarà, 16 *** Telèfon 14186

BUSQUETS

Visiteu l'Exposició d'Ollis i Aquarel·les D. So'ar. darrers dies i les Noves Sales de Mobiliari models moderns

PASSEIG DE GRACIA, 36 TELEFON 16925

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu

JAUME I, 11
Telèfon 11655

MUSICA I RADIO

OBERTURA DE TEMPORADA AL LICEU

Manuel de Falla

Aquesta nit, el nostre Liceu comença la temporada d'hivern, justament el dia del 57.º aniversari del més gran compositor espanyol contemporani, executant obres seves, ben conegudes per tot el món. Hem cregut, per la nostra banda, retre homenatge a aquest gran mestre, acceptant la proposta del nostre col·laborador musical, d'extreure algunes pàgines significatives dels famós estudis de Manuel de Falla and Spanish Music (Ed. Alfred A. Knopf, Nova York, 1929) de J. B. Trend, prou conegut en el món de la musicologia i dels estudis hispànics.

PROVINENÇA

Falla (el nom complet del qual és Manuel de Falla y Matheu) nasqué a Càdic el 23 de novembre de 1876. El seu pare era d'origen valencià. Falla és un cognom valencià i els seus avantpassats venien de Borja, prop de Gandia. La seva mare, com ens diu el cognom Matheu, era d'origen català. En conseqüència, Falla representa una barreja de dues tradicions diferents: la imaginació, la gràcia i l'humor de l'andalús, i la perspicàcia, la subtilitat i el sentit artístic del mediterrani. La seva música és andalusa en la superfície, però la claredat immediata de les seves idees és mediterrània. Per qui procedeix del sud d'Espanya, la música del seu estil anterior és comprensible de seguida, o almenys fa vibrar una corda del seu record combinant-se amb alguna reminiscència musical d'altres temps. Un músic barceloní trobarà en la música de Falla — malgrat els girs de frases pertanyents a la manera andalusa, en certa manera exòtica per ell — una claredat, una precisió, un sentiment d'ordre i de disposició, una intel·ligència que designaria amb l'expressió mot català: seny.

Manuel de Falla, per Picasso

«LA VIDA BREVE»

La vida breve és, de les obres de joventut de Falla, la més antiga que ha sobreviscut. Fou composta en 1904-5 i guanyà un premi de la Real Academia de Bellas Artes, de Madrid. Però no fou representada i el compositor marxà a París, amb la partitura dintre la maleta, com a passaport per a la colla de Debussy i Dukas. La primera representació tingué lloc el dia 1 d'abril de 1913, al Casino Municipal de Nîça. Fou repetida el 30 de desembre de 1913 a l'Opéra Comique de París. Un any més tard, era representada per primera vegada a Espanya, el 14 de novembre de 1914, al Teatro de la Zarzuela, de Madrid.

La vida breve encara és poc fixada en el seu estil, però l'orquestració és extremadament eficaç i el seu èxit teatral és més gran del que pot fer suposar la lectura de la partitura de piano. El que li dona particularment un moviment animat, són els interludis de cant i de dansa andalusos i aquelles curtes frases de melodies de les àveus il·lunyanes.

«NOCHES EN LOS JARDINES DE ESPAÑA»

Les Noches no són ni un concert ni música de programa. Sobre això, el compositor és precís: «Si aquestes impressions simfòniques — diu — han atès llur finalitat, la sola enumeració dels títols hauria d'ésser una guia suficient per a l'oient. Encara que en aquesta obra — com en totes les que tenen legitimitat d'ésser esguardades com a música — el compositor hagi seguit un pla determinat quant al material tonal, rítmic i temàtic, l'objectiu final no és altre que desvetllar la reminiscència de llocs, situacions i sentiments. Els temes que han servit al compositor estan basats (com en moltes de les seves obres anteriors) en els ritmes, les modalitats, les cadències i les figures ornamentals que caracteritzen la música popular d'Andalusia, malgrat llur rara aplicació en llurs formes originals. L'orquestració esmerça sovint diferents efectes propis dels instruments populars, en voga en aqueixes contrades d'Espanya. La música no pretén pas d'ésser descriptiva: només és expressiva. Però alguna cosa més que els sons de les festes i de les danses ha inspirat aquesta evocació en sons, car malenconia i misteri també hi tenen llur part.»

«EL AMOR BRUJO»

Baldament furibund i fantàstic sigui el conte d'El amor brujo, feroç i bàrbara la seva música, no sembla exòtica sinó natu-

—Que no ha vist aquell rètol que diu: «Es prohibeix fumar?»
—També n'hi ha un altre que diu: «Usi la cotilla-faixa tal».

(Everybody's Weekly, Londres)

nyols, i trobaràs (exceptuant si ets parisenc) que no és pas la música granadina la que sona exòtica, sinó més aviat la música parisenca; no podràs tolerar sinó aquelles peces de Debussy que d'una manera o altra semblen haver endevinat l'atmosfera andalusa. La resta i sembla ésser no solament exòtica — tal ho sents escoltant-les a Granada — sinó artificial. La música d'El amor brujo, pel contrari, té una força immediata que de seguida la fa entenedora pertot. I encara: té l'avantatge d'ésser evidentment espanyola, de sonar exactament com suposem que sona la música espanyola.

Tria i traducció de l'anglès per
OTTO MAYER

Unes hores després es traslladava al local de l'Orfeó Gracienc per a l'assaig del cor de la Simfonia dels Psalms. Mentre els orfeonistes l'acollien amb vius aplaudiments, Stravinsky, sense esperar, es treia un correcte bombí, uns guants grocs de camussa, un abric negre que demanava un frac i l'americana blau marí, per quedar en mànegues de camisa: a punt de dirigir.

Una conversa amb Stravinsky

Igor Stravinsky és home decidit. El dia de l'arribada a Barcelona, acabat de baixar del tren, a la sala d'espera de la mateixa estació de França, entremig de maletes, ja discutia i fixava amb En Pena, representant de l'Orquestra Casals, i Clausells, d'Associació de Música «da Camera», les dates i hores dels assaigs.

Unes hores després es traslladava al local de l'Orfeó Gracienc per a l'assaig del cor de la Simfonia dels Psalms. Mentre els orfeonistes l'acollien amb vius aplaudiments, Stravinsky, sense esperar, es treia un correcte bombí, uns guants grocs de camussa, un abric negre que demanava un frac i l'americana blau marí, per quedar en mànegues de camisa: a punt de dirigir.

Stravinsky no estalviava cap recomanació durant l'assaig:

—Senyores, senyors i nens—advertia als orfeonistes referint-se al text llatí de la Simfonia dels Psalms—. Aprofitem la musicalitat del llatí, la llengua més musical. Vigileu la dicció! Marqueu les síl·labes! No digueu dominus, sinó doo-mi-nuus. Respireu a temps! Pareu esment en el llatí.

El compositor esclau, en conversa particular, corroborava:

—Un dels efectes musicals de la Simfonia dels Psalms radica en les sonoritats que ofereix el llatí. Llegint en veu alta el psalm CL del tercer temps hom descobreix sota els sons de les paraules el trillatge de campanes.

En finir l'assaig, el compositor rus escrivia al llibre d'honor de l'Orfeó Gracienc: «Satisfet de la interpretació i del te que m'ha servit el cafeter de la casa.»

L'autor de Petruixka, amb les seves ulleres negres, el seu cabell planxat, els seus vestits a la moda, el pendreïu per un enginyer o un president del consell d'administració d'una gran empresa. Quant a indumentària, la fantasia de l'artista sols es revela en les camises negres amb dibuixos de flors vermells, grocs i verds, que porta.

Els barcelonins, gràcies a l'Associació de Música «da Camera», que tantes solemnitats musicals ofereix als seus adheritats, han pogut admirar novament l'illustre músic.

Stravinsky, que no és amic de concedir cap enterviu, ens ha honorat amb unes declaracions per als lectors de MIRADOR.

BALLETS RUSSOS

Comencem dient a Stravinsky:

—Alguns dels artistes i crítics més exigents afirmen que els ballets russos no constitueixen una producció d'art. Un artista famós ha declarat: «Els ballets, heus ací una distracció, un entreteniment estúpid.» Creieu, vós, que els ballets són realment una manifestació d'art?

El contesta: —Però, hi ha alguna persona, amb un poc de sensibilitat, capaç de dubtar de la qualitat artística dels ballets russos? Si el ballet no fos una manifestació inqüestionable d'art, jo no m'hi dedicaria. Jo visc i treballo per fer art i solament art.

—Aquests detractors manifesten que l'art dels ballets està en la pintura, en la música, considerades separatament, però no en la dansa i en el tot de l'espectacle.

—El ballet s'ha de jutjar en conjunt i no desententant dels seus elements. Altrament, la dansa de per si és un art. Si aquests esperits eixarrets no tenen una sensibilitat prou deserta perquè l'art coreogràfic els entri pels ulls, que consultin qualsevol diccionari i llegeixin la definició de dansa. Potser així arribaran a saber de què es tracta i la coneixeran.

—Els ballets russos han mort amb Serge de Diaguilev?—demanem nosaltres.

—La mort de l'enyorat Diaguilev fou un cop per als ballets russos. De totes mane-

Igor Stravinsky, per Picasso

res espero que els ballets, tard o d'hora, continuaran subsistint. Cal, però, trobar l'home que reemplaci Diaguilev. Jo no coneix encara ningú que actualment el pugui substituir. No ha sortit el digne successor de la seva empresa.

—Així, les noves troupes de Montecarlo i Ballets 1933, que han reprès l'obra de Diaguilev?...

—No podem judicar-les, perquè sols porten uns mesos d'actuació. Hem d'esperar uns anys.

—Léonide Massin el podria succeir?

—No. Massin és ballari. I el director dels ballets, com Diaguilev, no ha d'ésser coreògraf, ni músic, ni literat, ni pintor. Cal que sigui una persona de bon gust i sensibilitat afínada, no dedicada, amb exclusivitat, a cap d'aquestes especialitats artístiques i situada per damunt d'elles.

OPERA

Després de fer remarcar a Stravinsky que avui dia pocs artistes componen música per a òpera, li demanem:

—Creieu que l'òpera ha restat exhaurida amb Wagner, Mussorgsky, Borodin, Rimsky-Korsakov? Penseu que, amb el temps, l'òpera desapareixerà?

—No ho cregueu pas que marxem vers la desaparició de l'òpera. Al contrari, anem cap a la recerca d'una forma nova que salvi el gènere i li imprimeixi unes altres orientacions. Convé abandonar les fórmules wagnerianes i descobrir una forma en harmonia amb el nostre temps. D'acord amb aquest criteri he escrit *Edipus Rex*.

—S'estrenarà aquesta temporada al Liceu.

—*Edipus Rex* la qualifico d'òpera —oratori—. En aquesta òpera suprimeixo tota mena de realisme. Els personatges es presenten en vestits i cares estilitzats i, seguint les indicacions del llibret, han de moure només els braços i el cap com si fossin estàtues vivents. També hi faig aparèixer un recitador que explica l'acció. En una paraula, hem de procurar renovar l'òpera de Wagner.

—Els ballets substituiran l'òpera?

—No, perquè són dues coses distintes. L'òpera ha viscut molts anys, té una tradició, i continuarà vivint i subsistint.

MÚSICA MODERNA I ANTIGA

—Seguiu i us interessen les altres manifestacions de l'art modern? Us agrada, per exemple, Picasso en pintura, Cocteau o Valéry en literatura, Le Corbusier en arquitectura?

Stravinsky defuig respondre:

—Refuso la vostra pregunta. Contesteu-la vós mateix. Amb aquestes figures m'uneix la relació i coincidència de l'època. Jo quan componc no em subjecto a cap teoria de modernitat: em limito a escriure música tal com la sento.

—Preferiu la música moderna a l'antiga?

—En art no hi ha classes: tot és un. No accepto art moral o immoral, ni menys encara art nou o antic. Igual qualitat artística té una sonata de Mozart que una peça simfònica de Debussy. No hi ha, doncs, interrupció entre la música d'ara i la d'abans.

—Però—li advertim—el vostre *Le Sacre du Printemps*, que és una realització imaginària de la dansa en l'edat prehistòrica, o sigui dels primers ritmes trobats per l'home, representa una ruptura amb el món musical anterior. Adhuc el ballari Nijinsky, en interpretar el ballet, desterrant els prejudicis de la dansa d'escola, va ballar en lloc de punta damunt els talons.

—Fixeu-vos en el que us vaig a dir. En *Le Sacre du Printemps* continuo la música dels clàssics. Reprenc la tradició de Bach i Mozart. Pensar una altra cosa fóra una heretgia. Heu dit ruptura. Sempre que un artista s'expressa en el seu llenguatge propi, sense manllevar res dels altres, hom parla de ruptura. També el segle passat els crítics van qualificar de revolucionari per la tècnica el *Faust* de Gounod, una òpera que ara conceptuem mansa i superficial. Els crítics són uns vaticinadors dolents i acostumen a equivocar-se.

—Per tant, segons vós, existeix una continuïtat, una successió entre la música antiga i la moderna?

—En efecte: jo cerco continuar els clàssics, principalment Bach. Estic allunyat dels romàntics, com Schumann i Chopin, i dels impressionistes, com Debussy. No tranco la relació amb el passat.

MÚSICA PURA

—Preferiu la música pura, és a dir, la música sense descripcions, sense psicologia, sense explicacions, sense filosofia?

—La música es basta ella mateixa i no ha d'explicar cap intriga. Per això, només comprenc la música pura, desprovida de filosofia i d'històries. Sempre m'han irritat els comentaristes que descobreixen en les sonates de Beethoven nits de calma, enamorats destilant tristesa, camps, boscos, etc.

—Vós heu escrit la *Simfonia dels Psalms* a la glòria de Déu i en el primer temps simbolitzeu la contrició del pecador...

—Sí, però no hi explico la glòria del cel, perquè no l'he vista. I si la coneguéis tampoc la descriuria. Jo he sentit la glòria i en la *Simfonia dels Psalms* la canto. Jo canto, sempre canto i no reflexiono.

SERGE DE DIAGUILEV

Abans d'acabar la conversa, li recordem el seu amic Serge de Diaguilev, el creador dels ballets russos, que, dotat d'una segura sensibilitat, va ésser el primer de tenir consciència del geni d'Igor Stravinsky.

—Diaguilev va morir tan jove! Enyor la seva presència!

—Després d'invertir fortunes quantioses en els ballets, va morir pobre. Cap joia, cap capital. Només va deixar una col·lecció de llibres russos antics i els botons d'or dels punys.

—El manteniment dels ballets consumeix grans capitals. Ell ha estat l'artista més autèntic que he conegut. Vull que el recordeu.

I l'autor de *L'Ocell de Foc* escriu sobre un retrat de Diaguilev que ens emportem, les següents paraules dedicades a l'animador dels ballets: «Homage a toi, mon cher et grand ami, ton Igor. Barcelone, 14-XI-1933.» I ens ofereix també uns clavells vermells que treu del gerso de damunt la taula.

J. CABRE i OLIVA

LA XOCOLATA

CONTRIBUEIX A LA FELICITAT D'AQUESTA FAMÍLIA

COM CONTRIBUIRA A LA VOSTRA SI LA PROVEU

IMPRESOS COSTA
Nou de la Rambla, 45
BARCELONA